

บทที่ 3

มุสลิมในจังหวัดนครศรีธรรมราช

3.1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับจังหวัดนครศรีธรรมราช

3.1.1 สังเขปประวัติความเป็นมาจังหวัดนครศรีธรรมราช

หัวเมืองนครศรีธรรมราช หรือลิกอร์ (Ligor) เป็นดินแดนที่มีประวัติความเป็นมาสืบติดต่อกันไม่น้อยกว่า 2000 ปี เคยรวมอยู่ในอาณาจักรฟูนัน อาณาจักรศรีวิชัย ตั้งตัวเองเป็นอาณาจักรอิสระเล็กๆ “ตามพริงค์” (Tambarling) หรือ “ตั้งมาหลิง” ในจดหมายเหตุจีน และในที่สุดตกเป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรสุโขทัย สมัยพ่อขุนรามคำแหงประมาณปี พ.ศ.1837 นับตั้งแต่นั้นมา ไทยมักจะถือว่าหัวเมืองนครศรีธรรมราชอยู่ภายใต้อำนาจไทยตลอดมา และเปลี่ยนฐานะเป็นหัวเมืองเอก ในปี พ.ศ. 1998 ในสมัยพระบรมไตรโลกนาถ คงฐานะเป็นเมืองเอกตลอดสมัยอยุธยา ครั้นถึงสมัยกรุงธนบุรี ในปี พ.ศ. 2312 สมเด็จพระเจ้าตากสินจึงได้โปรดให้ยกฐานะขึ้นเป็นหัวเมืองประเทศราชอีกครั้งหนึ่ง มีฐานะเป็นเมืองประเทศราชอยู่ได้ประมาณ 15 ปี ในปี พ.ศ. 2327 พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกได้โปรดให้ลดฐานะเป็นเพียงหัวเมืองเอกอีก และคงฐานะเป็นหัวเมืองเอกมาตลอดสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น (สงบ ส่งเมือง, 2518 : บทนำ)

จากการศึกษาทางประวัติศาสตร์พบว่า นครศรีธรรมราชเป็นเมืองโบราณที่มีความสำคัญทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง และศาสนามากที่สุดเมืองหนึ่งในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (บรรยายสรุปจังหวัดนครศรีธรรมราช, 2545 : 1-2) นครศรีธรรมราชมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักกันอย่างกว้างขวางมาไม่น้อยกว่า 1800 ปีมาแล้ว หลักฐานทางโบราณคดี และหลักฐานทางเอกสารที่ปรากฏในขณะนี้ยืนยันได้ ว่านครศรีธรรมราช มีกำเนิดมาแล้วตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 7 เป็นอย่างน้อย (อาคม เดชทองคำ, 2547 : 58)

จากประวัติศาสตร์อันยาวนานแห่งนครศรีธรรมราช สามารถประมวลได้ว่า นครศรีธรรมราชได้ปรากฏชื่อในที่ต่างๆ หลายชื่อตามความรู้ความเข้าใจที่สืบทอดกันมาและสำเนียงภาษาของชนชาติต่างๆ ที่เคยเดินทางผ่านในระยะเวลาที่ต่างกัน เช่น ตามพริงค์ม ตามพริงค์ มัทธาสิงคม ตามพริงค์เศวร โฮลิ่งโพลิง เซียะไท้ว โลเค็ก (Locae) สิริธรรมนครศรีธรรมราช ลิกอร์ (Ligor) ละคอน คิวตุดอน สุวรรณปุระ ปาฏลีบุตร (Pataliputra) และเมืองนคร เป็นต้น (ปรีชา นุ่นสุข และคณะ, 2523 : 1)

คำว่า “นครศรีธรรมราช” น่าจะมาจากสร้อยพระนามของปฐมกษัตริย์ผู้ครองนครศรีธรรมราช คือ พระเจ้าศรีธรรมมาโคกราช คำนี้ แปลความได้ว่า “นครอันงามสง่าแห่ง

พระราชผู้ทรงธรรม” และธรรมเนียมของราชาแห่งนครนี้ก็คือ ธรรมเนียมแห่งพระพุทธศาสนา (วารสาร นครศรีธรรมราช 53, 2552 : 19)

ถ้าจะลำดับความเป็นมาของนครศรีธรรมราชจากหลักฐาน โบราณคดีและ ประวัติศาสตร์ที่สืบค้นได้ในขณะนี้ พบว่ามีภูมิหลังอันยาวนานนับตั้งแต่ยุคหินกลาง ในราว 8,350-11,000 ปีที่แล้วมา จากหลักฐานมีการพบเครื่องหินที่มีตัวขวานยาวใหญ่ (บางคนเรียกว่าระนาด หิน) ที่อำเภอท่าศาลา ในยุคโลหะได้พบหลักฐานทางโบราณคดี คือ กลองมโหระทึกสำริด 2 ใบ ที่บ้านเกตุกาย ตำบลท่าเรือ อำเภอเมือง และที่คลองคุดด้วน อำเภอฉวาง

นอกจากนี้ในบริเวณพื้นที่อำเภอสิชลปัจจุบัน ยังมีร่องรอยโบราณสถาน และ โบราณวัตถุเกี่ยวเนื่องในศาสนาพราหมณ์ ซึ่งมีอายุเก่าแก่ที่สุดในนครศรีธรรมราช เช่น พระพุทธรูปสำริด ศิลปะแบบอมราวดีของอินเดีย และเศียรพระพุทธรูปศิลปะแบบคุปตะอินเดีย เป็นต้น จากหลักฐานเหล่านี้แสดงให้เห็นว่าในช่วงนี้นครศรีธรรมราชได้รับอิทธิพลวัฒนธรรมมาจากอินเดียอย่างมากมาย ทั้งในด้านศาสนา ความเชื่อ อักษร ภาษา ประเพณี และการปกครอง จน กลายเป็นพื้นฐานวัฒนธรรมนครศรีธรรมราชมาถึงปัจจุบันนี้” (บรรยายสรุปจังหวัด นครศรีธรรมราช, 2545 : 1-2)

นครศรีธรรมราชในปัจจุบันเป็นเมืองท่องเที่ยวเมืองหนึ่งนับว่าเป็นเมืองที่มีเสน่ห์และเก่าแก่น่าเยี่ยมชม นอกจากนั้นยังมีป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์และสวยงาม เช่น เขาหลวง หรือชุมชนพัฒนาตัวอย่างเช่นบ้านคีรีวงแล้ว เมืองนครฯ ยังเป็นแหล่งศิลปวัฒนธรรมทั้งหนังตะลุง มโนรา และอื่นๆ (สำนักงานการท่องเที่ยวนครศรีธรรมราช ททท, 2552 : 25)

3.1.2 ด้านสังคมทั่วไป

การนับถือศาสนาชาวจังหวัดนครศรีธรรมราชส่วนใหญ่ นับถือศาสนาพุทธ ประมาณ 93.57 % รองลงมาได้แก่ ศาสนาอิสลาม 5.83 % ศาสนาคริสต์ 0.60 % อธิบายได้ดังนี้

1. ศาสนาพุทธ เป็นศาสนาที่แพร่หลายที่สุดมีโบราณสถานและโบราณวัตถุทางพุทธศาสนาที่แสดงถึงความรุ่งเรืองมาช้านาน และมีวัดทางพุทธศาสนา 589 แห่ง มีพระภิกษุ 3,272 รูปสามเณร 770 รูป ชาวนครศรีธรรมราชยึดมั่นในประเพณีทางศาสนา และมีความผูกพันกับพระบรมธาตุเจดีย์ จนกระทั่งจังหวัดนครศรีธรรมราชได้ชื่อว่า “เมืองพระ” เมื่อถึงวันสำคัญทางศาสนา เช่น วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา จะมีประชาชนจากสารทิศ หลั่งไหลกันมาสักการะองค์พระบรมธาตุเจดีย์อย่างล้นหลาม

2. ศาสนาอิสลาม ผู้นับถือศาสนาอิสลามในจังหวัดนครศรีธรรมราช ส่วนใหญ่ มีบรรพบุรุษมาจากเมืองกัณฑ์ตัน ปัตตานี และไทรบุรี อยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม มีมัสยิด 115 แห่ง ส่วน

ใหญ่อยู่ในเขตอำเภอเมือง นอกจากนั้นกระจุกกระจายอยู่ในเขตอำเภอท่าศาลา อำเภอหัวไทร อำเภอสิชล อำเภอปากพนัง อำเภอร่อนพิบูลย์

3. ศาสนาคริสต์ ผู้นับถือจำนวนเพียงเล็กน้อยในเขตอำเภอเมือง อำเภอทุ่งสง อำเภอทุ่งใหญ่ อำเภอร่อนพิบูล มีทั้งนิกายโปรเตสแตนต์และโรมันคาทอลิก มีโบสถ์คริสต์ 25 แห่ง ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงประชากรที่นับถือศาสนาจังหวัดนครศรีธรรมราช พ.ศ. 2551

ศาสนา	ประชากร (คน)	%
พุทธ	1,431,504	93.578
อิสลาม	89,272	5.83
คริสต์	9,166	0.60
รวม	1,529,942	100

ที่มา <http://www.nakhonsithammarat.go.th>

3.1.3 ด้านการศึกษา

จังหวัดนครศรีธรรมราช แบ่งพื้นที่การศึกษาออกเป็น 4 เขต มีสถานศึกษาทั้งหมด 1015 แห่ง ซึ่งมีวิทยาลัยที่เปิดสอนถึง 7 แห่ง (บรรยายสรุปจังหวัดนครศรีธรรมราช : 2545)

จังหวัดนครศรีธรรมราชมีมหาวิทยาลัยที่เปิดสอน 7 แห่ง คือ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง สาขาวิทยบริการเฉลิมพระเกียรติ ศูนย์วิทยพัฒนามหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมโสกราช และมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

จังหวัดนครศรีธรรมราชแบ่งพื้นที่เขตการศึกษาออกเป็น 4 เขตข้อมูลพื้นฐานปีการศึกษา 2550 ทั้ง 4 เขตพื้นที่การศึกษามีสถานศึกษา 986 แห่ง ครูอาจารย์ 15,128 คน นักเรียน 268,533 คน แยกได้ ดังนี้

เขตพื้นที่การศึกษา เขต 1 อำเภอเมือง (ที่ตั้งเขต) ลานสกา พระพรหม เฉลิมพระเกียรติ

เขตพื้นที่การศึกษา เขต 2 อำเภอทุ่งสง (ที่ตั้งเขต) ทุ่งใหญ่ บางขัน นาบอน ฉวาง ถ้ำพรรณรา พิปูน อำเภอช้างกลาง

เขตพื้นที่การศึกษา เขต 3 อำเภอเชียรใหญ่ (ที่ตั้งเขต) ปากพนัง ร่อนพิบูลย์
หัวไทร ชะอวด จุฬาภรณ์

เขตพื้นที่การศึกษา เขต 4 อำเภอท่าศาลา (ที่ตั้งเขต) สิชล ขนอม พรหมคีรี
อำเภอнопิตำ ดังตาราวันที่ 2 (www.nakhonsithammarat.go.th)

ตารางที่ 2 แสดงจำนวนสถานศึกษาครูอาจารย์ และนักศึกษาจังหวัดนครฯ

เขตพื้นที่ การศึกษา	สถานศึกษา		ครูอาจารย์		นักเรียน	
	ของรัฐ	เอกชน	ของรัฐ	เอกชน	ของรัฐ	เอกชน
1	145	5	2,802	1,229	46,370	26,167
2	231	63	3,519	962	56,534	22,700
3	281	33	3,301	479	54,995	13,851
4	158	22	2,568	268	199,879	5,936
รวม	815	171	12,190	2,938	199,879	68,654
รวมรัฐ และ เอกชน		986		15,128		268,533

ที่มา <http://www.nakhonsithammarat.go.th>

การศึกษานอกระบบศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดนครศรีธรรมราชได้
เปลี่ยนชื่อตาม พ.ร.บ. ส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2551 เปลี่ยน
ชื่อเป็นสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดนครศรีธรรมราช
(สำนักงาน กศน.จังหวัดนครศรีธรรมราช) มีผลบังคับใช้ตั้งแต่ 4 มีนาคม 2551 ปี 2550 มี
สถานศึกษาสังกัดสำนักส่งเสริมการศึกษานอกระบบในจังหวัด 4 แห่งคือ

1. สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัด
นครศรีธรรมราช

2. ศูนย์วิทยาศาสตร์เพื่อการศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช

3. ห้องสมุดประชาชน "เฉลิมราชกุมารี" เขาขุนพนม

4. ห้องสมุดประชาชนจังหวัดนครศรีธรรมราช

สถานศึกษาศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอรวม 23
อำเภอ และห้องสมุดประชาชนอำเภอ 22 แห่งรวมศูนย์บริการการศึกษาทั้งสิ้น 49 แห่งจำนวนผู้เข้า
รับการศึกษา รวม 65,390 คน แยกเป็นระดับประถม 2,423 คน ระดับ ม.ต้น 11,747 คน ระดับ
ม.ปลาย 16,528 คน ระดับ ปวช. 465 คน โครงการรู้หนังสือ 30 คนฝึกทักษะวิชาชีพ 6,356 คน

กลุ่มพัฒนาอาชีพ 5,128 คนพัฒนาอาชีพด้วยเทคโนโลยีขั้นสูง 1,804 คนพัฒนาสังคมและชุมชน
หลักสูตรระยะสั้น 5,658 คนพัฒนาทักษะชีวิต 15,251 (www.nakhonsithammarat.go.th)

3.1.4 ด้านสาธารณสุข

ศึกษาพบว่า สถานบริการสาธารณสุขของรัฐขนาดใหญ่ มีจำนวน 29 แห่ง
สถานอนามัยขนาดเล็กมีจำนวน 250 แห่ง สถานบริการสาธารณสุขอื่น ๆ มีจำนวน 8 แห่ง

สังกัดเอกชน มีจำนวน 237 แห่ง

ร้านขายยามีจำนวน 204 แห่ง (บรรยายสรุปจังหวัดนครศรีธรรมราช, 2545 :
75)

3.1.5 ด้านภูมิศาสตร์

จังหวัดนครศรีธรรมราชตั้งอยู่ทางตอนกลางของภาคใต้ห่างจาก
กรุงเทพมหานคร 780 กิโลเมตร มีเนื้อที่ประมาณ 9,942,502 ตร.กม หรือประมาณ 6,24,064 ไร่ มี
พื้นที่มาก เป็นอันดับ 2 ของภาคใต้และเป็นอันดับที่ 16 ของประเทศ หรือประมาณ ร้อยละ 1.98
ของพื้นที่ทั้งประเทศที่ตั้งของตัวจังหวัดตั้งอยู่ประมาณละติจูด 9 องศาเหนือและลองจิจูด 100
องศาตะวันออก มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดต่างๆ ดังต่อไปนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับจังหวัดสุราษฎร์ธานีและอำเภอบ้านดอน

ทิศใต้ ติดต่อกับอำเภอระโนด จังหวัดสงขลา อำเภอกวนขนุน จังหวัดพัทลุง
อำเภอห้วยยอดจังหวัดตรัง

ทิศตะวันออก ติดต่อกับอำเภอไทยเป็นชายฝั่งทะเล มีความยาวตั้งแต่ตอนเหนือ
ของอำเภอนอมลงไปทางใต้ของอำเภอหัวไทรประมาณ 225 กิโลเมตร

ทิศตะวันตก ติดต่อกับจังหวัดสุราษฎร์ธานีและจังหวัดกระบี่ (ปรีชา นุ่นสุข
และคณะ, 2523 : 9)

3.1.6 ลักษณะภูมิประเทศ

ลักษณะภูมิประเทศของจังหวัดนครศรีธรรมราชแตกต่างกันไปตามลักษณะ ของ
เทือกเขานครศรีธรรมราช ซึ่งเป็นเทือกเขาที่มีความยาวตามแนวยาวของคาบสมุทร เป็นผลให้
ลักษณะภูมิประเทศของจังหวัดนครศรีธรรมราช แบ่งได้เป็น 3 ส่วน คือ

1. บริเวณเทือกเขาตอนกลาง
2. บริเวณที่ราบชายฝั่งด้านตะวันออก
3. บริเวณที่ราบด้านตะวันตก (กมลทิพย์ ธรรมกีระติ , 2550 : 15)

บริเวณเทือกเขาตอนกลาง

ได้แก่บริเวณเทือกเขานครศรีธรรมราช มีอาณาเขตตั้งแต่ตอนเหนือของจังหวัดลงไปถึงตอนใต้สุด บริเวณพื้นที่ของอำเภอที่อยู่ในเขตเทือกเขาตอนกลาง ได้แก่ อำเภอลิขล อำเภอนอม อำเภอท่าศาลา อำเภอเมืองนครศรีธรรมราช อำเภอลานสกา อำเภอพรหมคีรี อำเภอ ร่อนพิบูลย์ อำเภอชะอวด อำเภอจุฬาภรณ์ และอำเภอพระพรหม ในเขตเทือกเขานี้มีภูเขาสูงสุดใน จังหวัด คือ เขาหลวง ซึ่งสูงประมาณ 1,835 เมตร เหนือระดับน้ำทะเล

นอกจากนี้เทือกเขาดังกล่าวยังเป็นเส้นแบ่งเขตอำเภอ ระหว่างอำเภอทุ่งสง อำเภอลานสกา กับอำเภอชะอวด อำเภอ ร่อนพิบูลย์ อำเภอลานสกา อำเภอเมืองนครศรีธรรมราช อำเภอพรหมคีรี อำเภอท่าศาลา และเป็นเส้นแบ่งเขตจังหวัดนครศรีธรรมราช กับอำเภอบ้านนาสาร อำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี อีกด้วย

บริเวณเทือกเขาตอนกลาง มีเส้นทางคมนาคมผ่านจากบริเวณที่ราบชายฝั่ง ตะวันออกไปยังบริเวณที่ราบด้านตะวันตกได้ คือ ทางหลวงหมายเลข 40 ซึ่งข้ามจากอำเภอลิขล อำเภอนอมสู่เขตอำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี และทางหลวง หมายเลข 405 จากอำเภอลานสกา ไปสู่อำเภอลานสกา ในเขตจังหวัดนครศรีธรรมราช และทางหลวงหมายเลข 4 จาก อำเภอ ร่อนพิบูลย์ไปสู่อำเภอทุ่งสง

บริเวณที่ราบชายฝั่งด้านตะวันออก

ได้แก่บริเวณตั้งแต่เทือกเขาตอนกลางไปทางตะวันออกถึงฝั่งทะเลอ่าวไทย จำแนกได้ เป็น 2 ตอน คือ ตั้งแต่อำเภอเมืองนครศรีธรรมราชลงไปทางใต้เป็นที่ราบ ที่มีความกว้าง จากบริเวณเทือกเขาตอนกลางไปถึงชายฝั่งทะเลระยะทางประมาณ 95 กิโลเมตร มีแม่น้ำ ลำคลองที่มีต้นน้ำเกิดจากบริเวณเทือกเขาตอนกลาง ไหลลงสู่อ่าวไทยหลายสาย นับเป็นที่ราบ ซึ่งมีค่าทาง เศรษฐกิจของจังหวัด ลำน้ำสำคัญ ได้แก่ แม่น้ำปากพนัง และมีคลองสายเล็กในเขตอำเภอเมือง นครศรีธรรมราชอีกหลายสาย เช่น คลองปากพญา และคลองท้ายวังเป็นต้น อีกบริเวณหนึ่ง คือ ตั้งแต่อำเภอท่าศาลาขึ้นไปทางทิศเหนือ เป็นบริเวณฝั่งแคบๆ ไม่เกิน 15 กิโลเมตร อำเภอที่อยู่ใน เขตที่ราบด้านนี้คือ อำเภอนอม อำเภอลิขล อำเภอท่าศาลา อำเภอเมืองนครศรีธรรมราช อำเภอ ปากพนัง อำเภอเชียรใหญ่ อำเภอหัวไทร และอำเภอชะอวด

บริเวณที่ราบด้านตะวันตก

ได้แก่ บริเวณที่ราบระหว่างเทือกเขานครศรีธรรมราช และเทือกเขาบรรทัด จึง มีลักษณะเป็นเนินเขาอยู่เป็นแห่งๆ อำเภอที่อยู่บริเวณที่ราบด้านนี้ คือ อำเภอพิปูน อำเภอทุ่งใหญ่ อำเภอลานสกา อำเภอนาบอน อำเภอบางขัน อำเภอถ้ำพรหม และอำเภอทุ่งสง ลำน้ำสำคัญ ได้แก่ ต้นน้ำของแม่น้ำตาปีไหลผ่าน อำเภอพิปูน อำเภอลานสกา และอำเภอทุ่งใหญ่ นอกจากนี้ยังมีลำน้ำที่

เป็นต้นน้ำของแม่น้ำตรงอีกด้วย คือ น้ำตกโยง และคลองวังหีบ ซึ่งไหลผ่านอำเภอทุ่งสง ไปยัง อำเภอห้วยยอด จังหวัดตรัง และออกทะเลอันดามันที่อำเภอกันตัง (ปรีชา นุ่นสุข และคณะ, 2523 : 10)

3.2 มุสลิมจังหวัดนครศรีธรรมราช

3.2.1 สังเขปการเข้ามาของมุสลิมในประเทศไทย

จากการศึกษาประวัติความเป็นมาของมุสลิมในประเทศไทยจากการค้นพบ วัตถุพยานมากมาย เป็นเครื่องชี้วัดว่ามีมุสลิมอยู่ในประเทศไทยจากคำกล่าวของท่านอาจารย์ มรว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ที่กล่าวว่า “สำหรับศาสนาอิสลามและคนที่นับถือศาสนาอิสลามนั้น น่าจะมีอยู่ในดินแดนที่เรียกว่าประเทศไทยนี้ ตั้งแต่เริ่มประวัติศาสตร์ของไทย เพราะว่าศาสนาอิสลามได้เผยแผ่เข้ามาถึงอินโดนีเซียและในแหลมมาลายูนั้น ก่อนที่คนอีกเผ่าหนึ่งที่เคลื่อนมาจากญวนานี้ได้ นับว่าในดินแดนสุวรรณภูมินี้มีคนพื้นเมืองเดิมซึ่งนับถือศาสนาอิสลามได้อยู่มาก่อนแล้วนั่นเอง” (ประยูรศักดิ์ ชลาชนเดชะ, 2539 : 10)

ในปัจจุบันมุสลิมได้ตั้งหลักแหล่งของตนในภูมิภาคต่างๆ ของประเทศไทย โดยมีที่มาและเหตุผลอันแตกต่างกันออกไป มุสลิมได้เกี่ยวข้องกับประเทศไทยมาตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัย โดยมีผู้จุดพบเหรียญจารึกภาษาอาหรับ ในสมัยสุโขทัยถึงแม้ว่าจะมีชาวเปอร์เซียและชาวอาหรับซึ่งนับถือศาสนาอิสลามเข้ามาติดต่อกับค้าขายกับกรุงสุโขทัยแล้วก็ตาม แต่ก็ไม่ปรากฏหลักฐานว่าชาวมุสลิมเหล่านั้นได้เข้ามามีบทบาทในราชสำนักของกรุงสุโขทัยแต่อย่างใด ต่อมา สมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานีมุสลิมได้เข้ามามีบทบาทอย่างมากมาโดยเฉพาะบทบาทในฐานะ จุฬาราชมนตรี ซึ่งรับผิดชอบเรื่องการค้าและการติดต่อกับต่างประเทศตลอดจนเป็นผู้นำทางศาสนาอีกด้วย (ก้านวณ วิบูลย์พันธุ์, 2544 : 30)

ปรีชา วรเศรษฐสิน กล่าวในบทความ “เรื่องความขัดแย้งในช่องแคบมะละกา” (<http://www.piwdee.net>) เขากล่าวว่า “ระหว่างปี พ.ศ.1568 อาณาจักรศรีวิชัยถูกอาณาจักรโจฬะ จากอินเดียตะวันออกเฉียงใต้ ยกทัพเรือเข้าโจมตีทำให้อ่อนกำลังลงหลังจากนั้นศรีวิชัยได้ตกอยู่ใต้อำนาจและกลายเป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรมัชปาหิตของชวา ช่วงเวลานั้นอารยธรรมอาหรับศาสนาจากตะวันออกกลางได้แพร่เข้ามาในอินเดีย ทำให้ชาวอินเดียส่วนหนึ่งหันมานับถือศาสนาอิสลาม โดยเฉพาะพ่อค้าจากอินเดียตอนใต้ ซึ่งติดต่อกับค้าขายในบริเวณหมู่เกาะของแหลมมาลายูอยู่เป็นประจำ ได้นำศาสนาอิสลามเข้ามาเผยแผ่ในภูมิภาคนี้ ต่อมาศาสนาอิสลามจึงได้เผยแผ่ไปยัง มะละกา กะลันตัน ตรังกานู ปาหัง และปัตตานีจนกลายเป็นรัฐอิสลามไปในปี พ.ศ.1940”

ประยูท สุทธิพันธ์ (2505 : 212) กล่าวว่า “ศาสนาอิสลามได้เข้ามาสู่ประเทศตั้งแต่ก่อนสมัยสุโขทัย โดยมีอิทธิพลอยู่บนแหลมมาลาญก่อนแล้ว เพราะมีหลักฐานปรากฏว่าชาวมุสลิมจากประเทศอาหรับและอินเดียได้เข้ามาทำการค้า และเผยแพร่นศาสนาอิสลามแก่ผู้ที่อยู่บนแหลมมาลาญ ในสมัยกรุงศรีอยุธยาประมาณ คริสต์ศักราช 1590 –1605 ได้มีพ่อค้าชาวอาหรับจากประเทศเปอร์เซียชื่อ “เชคอะหมัด” เข้ามาตั้งหลักแหล่งและค้าขายอยู่ในกรุงศรีอยุธยา และพ่อค้าผู้นี้ ต่อมาได้รับการแต่งตั้งจากพระมหากษัตริย์ไทย คือ พระเจ้าทรงธรรมให้เป็นเจ้าพระยาเชคอะหมัด ตำแหน่งสมุหนายกว่าราชการทางฝ่ายเหนือ ท่านผู้นี้ได้เป็นบรรพบุรุษของตระกูลไทยในปัจจุบันหลายตระกูล”

ประยูท สุทธิพันธ์(2505 : 212) กล่าวต่ออีกว่า “สำหรับชาวมุสลิมในจังหวัดภาคใต้ของไทยนั้นเป็นชนพื้นเมืองมาแต่ดั้งเดิม มิได้สืบเชื้อสายมาจากชาวมุสลิมที่เข้ามาทำการค้าหรืออพยพมาจากดินแดนอื่น เพราะมีหลักฐานปรากฏว่าชนชาติดั้งเดิมเหล่านี้ได้เข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่บนแหลมมาลาญ ตั้งแต่ก่อนคริสตศักราชเป็นเวลา 43 ปี และมีอาณาจักรสำคัญ คืออาณาจักรลังกาชู ต่อมาประมาณ คริสต์ศักราช 220 ชนชาตินี้ก็ได้ก่อตั้งอาณาจักรขึ้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช และในคริสตศักราช 658 เกิดอาณาจักรขึ้นใหม่ คืออาณาจักรศรีวิชัย มีอิทธิพลแผ่ไปทั่วแหลมมาลาญ และอาณาจักรที่จังหวัดนครศรีธรรมราช ก็ตกอยู่ในอำนาจของอาณาจักรศรีวิชัยด้วย จนกระทั่งถึงคริสต์ศตวรรษที่ 8 อาณาจักรศรีวิชัยเสื่อมอำนาจลง และอาณาจักรใหม่เกิดขึ้นแทนที่ คือ อาณาจักรมัชปาหิต ต่อมาถึงคริสตศักราช 1401 อาณาจักรนี้ก็เสื่อมสลายลง และอิทธิพลของศาสนาอิสลามก็ได้แผ่เข้าแทนที่ วัฒนธรรมอินเดียที่เคยมีอยู่ในบริเวณนี้ประมาณปลายคริสต์ศตวรรษที่ 8 ถึงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 9 ศาสนาอิสลามได้เข้าฝังรกรากในอาณาจักรปัตตานี ซึ่งก่อตั้งโดยพระยาตนกูคันดารา และขยายตัวไปครอบคลุมจังหวัดชายแดนภาคใต้ ในปัจจุบันชาวไทยที่นับถือศาสนาอิสลามมีอยู่ทั่วประเทศ

ครั้นเมื่อศาสนาอิสลามได้เผยแผ่เข้ามายังเอเชียตะวันออกเฉียงใต้อย่างกว้างขวางในพุทธศตวรรษที่ 20 แล้ว ในบริเวณประเทศไทยที่ตั้งอยู่ระหว่างกลางภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ก็ย่อมติดต่อกับพ่อค้ามุสลิมจากคาบสมุทราหรับ เปอร์เซียและอินเดีย และมีชาวต่างชาติเข้ามาตั้งถิ่นฐานในกรุงศรีอยุธยา ซึ่งในที่นี่จะเน้นบทบาทของพ่อค้ามุสลิมจากบริเวณคาบสมุทราหรับ เปอร์เซีย อินเดีย และมุสลิมจากคาบสมุคมาลาญและหมู่เกาะอินโดนีเซีย พ่อค้ามุสลิมเหล่านี้ได้เข้ามากรุงศรีอยุธยาเนื่องจากปัจจัยต่างๆ ที่ได้กล่าวมา (จิคาพร แสงนิล , 2548 : 21)

ปรากฏในต้นสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ มีมุสลิมจำนวนหนึ่งอพยพมาจากมาลาญ โดยถูกจับเป็นเชลยศึกของกองทัพไทย เป็นต้นตระกูลของชาวไทยมุสลิมส่วนใหญ่ ซึ่งตั้งรกราก

อยู่ในพื้นที่ต่างๆในบริเวณชานกรุง เช่น ลีแยกบ้านแขก พระโขนง คลองตัน อำเภอพระประแดง บางคอแหลม มีนบุรี หนองจอก ปทุมธานี มหานคร ภาคกลางบริเวณ นครนายก ฉะเชิงเทรา เพชรบุรี อยุธยา จังหวัดนนทบุรีที่ตำบลท่าอิฐ และภาคใต้ จังหวัดสุราษฎร์ธานีตำบลท่าทอง จังหวัดนครศรีธรรมราช (รัชนี สาคปรอม, 2521 : 52)

เมื่อ พ.ศ. 2328 พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกโปรดเกล้าให้กรมพระราชวังบวรฯ ยกทัพไปปราบพม่าทางภาคใต้ จากนั้นก็ยกทัพไปปราบปัตตานี การนี้ได้ต้อนรับผู้คนมุสลิมจากหัวเมืองดังกล่าวมาไว้ในกรุงเทพฯ ถ้าเป็นเชื้อสายเจ้าเมืองจะนำมาให้ตั้งบ้านเรือนที่ ลีแยกบ้านแขก ส่วนประชาชนนำมาไว้ที่ถนนตึกถึงบ้านอยู่ ประตูน้ำ (ริมคลองแสนแสบ) ถึงสามแยกท่าไข่ ปากกัลดี เพชรบุรี ฉะเชิงเทรา นครนายก ปทุมธานี หลังจากนั้นมุสลิมบางส่วนจากเขตหนองจอกจึงไปตั้งถิ่นฐานอยู่ริมทะเลบางละมุง พัทยา (รัชนี ใฝ่แก้ว, 2554 : 32)

บางส่วนอพยพมาจากอินโดนีเซียเชื้อสายชวาเข้ามาทำมาหากินในประเทศไทยด้วยความสมัครใจ สาเหตุสำคัญในการอพยพเนื่องจากปัญหาเศรษฐกิจการเมือง การปกครองที่เกิดขึ้นจากการยึดครองของชาวฮอลันดา การที่ชวาเข้ามาเมืองไทยมากในช่วง พ.ศ. 2471-2474 นี้ อาจเป็นเพราะว่าพระราชบัญญัติคนเข้าเมืองพุทธศักราช 2470 ได้เปิดช่องทางให้กับคนต่างด้าวที่จะเข้าเมืองไว้ว่า ถ้าผู้ใดเดินทางเข้าเมืองไทยโดยไม่มีหนังสือเดินทางหรือใบแสดงสัญชาติที่บังคับไว้ เจ้าพนักงานไทยสามารถที่จะออกใบสำคัญแสดงรูปพรรณของผู้ขอเข้าประเทศและอนุญาตให้ผู้นั้นเข้าเมืองก็สามารถทำได้ ด้วยเงื่อนไขทางการค้าประมาณสมัยรัชกาลที่ 5 ตั้งรกรากอยู่ในปัจจุบันนี้ที่ทุ่งวัดดอนมักกะสันลุมพินี (สร้อย เพชรรักษ์, 2542 : 31)

บางส่วนเป็นเชื้อสายอินเดียที่อพยพเข้ามาตั้งหลักแหล่งประกอบอาชีพ ซึ่งมีบรรพบุรุษเคยเข้ามาประกอบการค้าทางทะเลตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา และตั้งรกรากอยู่แถวปากกัลดี จังหวัดสมุทรปราการในปัจจุบัน และชาวอินเดียเหล่านี้ อาจจะมีการสมรสกับคนในท้องถิ่นแถบนั้น และได้สืบตระกูลต่อเนื่องกันมาจนถึงปัจจุบัน ส่วนใหญ่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีกว่าคนในท้องถิ่นเดิมนั้นเป็นอันมาก (ประยูรศักดิ์ ชลายนเดชะ, 2539 : 22)

บางส่วนเป็นคนจีนมุสลิมมาจากเมืองจีนแผ่นดินใหญ่อพยพเข้ามาในประเทศไทยครั้งแรกในสมัยรัชกาลที่ 5 เนื่องจากราชสำนักแห่งราชวงศ์ชิงได้มีนโยบายปราบปรามมุสลิมกลุ่มนี้ไม่ค่อยมีอิทธิพลในประเทศไทยมากกว่ากลุ่มอื่นๆ หลังการปฏิวัติใหญ่เปลี่ยนแปลงระบอบการปกครอง และมาตั้งรกรากอยู่ที่ภาคเหนือ เชียงใหม่ เชียงราย ลำปาง ตาก เป็นต้น (สร้อย เพชรรักษ์, 2542 : 31)

บางส่วนเป็นเชื้อสาย เปอร์เซีย (อิหร่าน) ประวัติความเป็นมาของเขา คือ ผู้ที่รับเชื้อสายสกุลของซัยคุอะหุมัด อัลคุม หรือพระยาจุฬาราชมนตรีท่านแรกของอาณาจักรศรีอยุธยา

และอีกกลุ่มหนึ่งเป็นเชื้อสายเปอร์เซียเช่นกันที่นับถืออิสลามนิกาย สุนนีย์ ซึ่งแตกต่างกับสายแรก สายซัยคอะห์มัด อัลคุม เป็นมุสลิมนิกาย ชีอะฮ์ ยังมีต้นตระกูลอีกกลุ่มหนึ่งของชาวเปอร์เซียนับถือ อิสลามนิกายสุนนีย์ คือ สายสุลต่าน โมกอล ซึ่งแต่เดิมเป็นชาวเปอร์เซีย ได้เดินเรือย้ายถิ่นฐานไปตั้ง หลักแหล่งที่เกาะซาเลห์ ในหมู่เกาะซิบิลิสแถบชวากลาง ปัจจุบันอยู่ในอินโดนีเซีย ต่อมาในรัช สมัยของพระเจ้าทรงธรรมแห่งกรุงศรีอยุธยา ประมาณ พ.ศ.2145-2171 ได้ถูกพวกฝรั่งตะวันตก (โปรตุเกส) รุกรานจึงย้ายถิ่นฐานมาอยู่สุวรรณภูมิ โดยเข้ามาตั้งหลักสร้างบ้าน สร้างเมืองที่หัวเขา แดงที่ (ชิงโกรา) หรือนั่ง ชมริติงขรา เมืองสงขลานั้นเอง ต่อมาเขาได้เสียชีวิตลง บุตรชายชื่อ สุลตัย มานซาร์ ได้ปกครองเมืองสงขลาต่อมา (สมัย เจริญช่าง, 2555 : 22)

อีกบางส่วนก็เป็นเชื้อสายบรรพบุรุษมาจากจาม หรือเขมรที่เป็นทหารอาสารบ กับพม่าในสมัยกรุงศรีอยุธยา แต่มีบางส่วนได้อพยพมาอยู่อาศัยเป็นกลุ่มชนในกรุงเทพมหานคร ภายหลังได้อาสารบกับพม่าในศึกเก้าทัพ เมื่อชนะสงครามพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬา โลกฯ โปรดเกล้าฯ พระราชทานที่ดินอาศัยอยู่ใกล้บริเวณคูเมือง ต่อมาได้สร้างมัสยิดขึ้น ปัจจุบัน บริเวณดังกล่าวนี้ ได้แก่ บริเวณหลังตลาดเจริญผล ถนนพระราม 6 และซอยกิ่งเพชร ชื่อชุมชน มัสยิดบ้านครัวกลาง และบ้านครัวตะวันตก (รัชนิ ไผ่แก้ว, 2554 : 29)

จากที่กล่าวมาแล้วจะเห็นได้ว่าชาวมุสลิมในเมืองไทยมีหลายเชื้อสาย เริ่มแต่ ชาวยุโรปเดิม ซึ่งอยู่มาก่อนชนเผ่าไทย และกลุ่มที่อพยพมาจากเมืองต่างๆ เช่น ชาวปัตตานี ชาวเปอร์เซีย ชาวอาหรับ ชาวเขมร ชาวอินเดีย ชาวปากีสถาน ชาวจีน และอาจจะมียุโรปเชื้อสายอื่นๆ เป็นจำนวนมาก ได้พำนักอยู่ในประเทศไทยก่อนที่ประเทศไทยจะสถาปนาประเทศไทยขึ้น

3.2.2 สังเขปนการเข้ามาของมุสลิมในจังหวัดนครศรีธรรมราช

3.2.2.1 ลักษณะทั่วไปในการเข้ามาของมุสลิมจังหวัดนครศรีธรรมราช

ลักษณะทั่วไปในการเข้ามาของมุสลิมจังหวัดนครศรีธรรมราชผู้วิจัย ได้พบว่า จังหวัดนครศรีธรรมราชตั้งอยู่ทางตอนกลางของภาคใต้ มีเนื้อที่ประมาณ 9,942,502 ตร.กม. หรือประมาณ 6,214,064 ไร่ (จรัส เพชรมาก, 2544 : 4) มีเนื้อที่มากเป็นอันดับของภาคใต้ รองจากจังหวัดสุราษฎร์ธานี และมีประชากรมากที่สุดที่สุดในสี่จังหวัดภาคใต้ ซึ่งมีจำนวนประมาณ 1,526,586 คน (จากข้อมูลเมื่อวันที่ 31 ธันวาคม 2544)

ผู้ที่นับถือศาสนาอิสลามในจังหวัดนครศรีธรรมราชส่วนใหญ่มี สืบบุรุษมาจากเมืองกลันตัน ปัตตานีและไทรบุรี มักจะอาศัยอยู่เป็นชุมชน ซึ่งส่วนใหญ่จะอยู่ใน เขตอำเภอเมือง นอกนั้นกระจายอยู่ในเขตอำเภอท่าศาลา อำเภอหัวไทร อำเภอลิขิต อำเภอปากพนัง อำเภอร่อนพิบูลย์ และอำเภออื่นๆ อีกของจังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งปัจจุบันมีจำนวนทั้งสิ้น

149,887 คน คิดเป็นร้อยละ 9.72 ของประชากรทั้งหมดในจังหวัด และมีมัสยิดทั้งจังหวัดรวมกัน 106 แห่ง (สำนักงานอิสลามจังหวัด, 2545 : 5)

ศาสนาอิสลามได้เข้ามามีอิทธิพลอยู่บนแหลมมาลาญก่อนแล้ว เพราะพบหลักฐานว่ามีมุสลิมเข้ามาตั้งหลักแหล่งอยู่ที่เมืองนครศรีธรรมราชตั้งแต่สมัยสุโขทัยก่อนหน้าที่ศาสนานี้จะแผ่อำนาจเข้ามายังแหลมมาลาญได้แผ่เข้ามายังอินเดีย จีน และบริเวณประเทศที่เป็นหมู่เกาะของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เริ่มที่เกาะสุมาตราเป็นแห่งแรก และในที่สุดได้แผ่เข้าครอบคลุมแหลมมาลาญด้วย (รัชนี้ สาคเปรม, 2521 : 8)

กมลทิพย์ ธรรมกีระติ (2550 : 25) สำหรับการปกครองเมืองที่อยู่ในเขตอำนาจของนครศรีธรรมราช คือ เมือง 12 นักษัตริย์กลุ่มเมือง 12 นักษัตริย์นี้จะเกิดขึ้นประมาณพุทธศตวรรษที่ 18 ตั้งแต่คาบสมุทรมาลาญยังไม่ถูกรุกรานจากอำนาจภายนอกกลุ่มเมือง 12 นักษัตริย์เป็นเมืองที่ตั้งอยู่บนคาบสมุทรมาลาญและเคยอยู่ในเขตอิทธิพลของศรีวิชัยมาก่อน เมือง 12 นักษัตริย์จึงเป็นรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างเมืองนครศรีธรรมราชกับท้องถิ่น ทั้งในด้านการปกครอง วัฒนธรรมและเครือข่ายการค้าของคาบสมุทรมาลาญซึ่งมีนครเป็นศูนย์กลาง ตรา 12 นักษัตริย์ คือ ตรา 12 ราศี ประจำเมือง ได้แก่

1. เมืองสายบุรี ใช้ตราหนู (ชวด)
2. เมืองปัตตานี ใช้ตราวัว (ฉลู)
3. เมืองกะลันตัน ใช้ตราเสือ (ชลา)
4. เมืองปะหัง ใช้ตรากระต่าย (เถาะ)
5. เมืองไทรบุรี ใช้ตรางูใหญ่ (มะโรง)
6. เมืองพัทลุง ใช้ตรางูเล็ก (มะเส็ง)
7. เมืองตรัง ใช้ตราม้า (มะเมีย)
8. เมืองชุมพร ใช้ตราแพะ (มะแม)
9. เมืองบันไทยสมอ ใช้ตราลิง (วอก)
10. เมืองสงขลา ใช้ตราไก่ (ระกา)
11. เมืองตะกั่วป่า ใช้ตราหมา (จอ)
12. เมืองกระ (บุรี) ใช้ตราหมู (กุน)

และพบว่า มีการอธิบายไว้ดังต่อไปนี้

1. เมืองสาขบุรี เป็นเมืองเก่าบนฝั่งแม่น้ำสาขบุรี ประกอบด้วยชุมชนเกษตรกรรมบนพื้นราบ ริมทะเลหลายแห่งจัดเป็นหัวเมืองที่ 1 ในทำเนียบเมืองสิบสองนักษัตร ถือตราหนู (ชวด) เป็นตราประจำเมือง ปัจจุบันมีฐานะเป็นอำเภอในจังหวัดปัตตานี

2. เมืองตานี เคยเป็นเมืองท่าสำคัญในภาคใต้ฝั่งตะวันออก ซึ่งรู้จักในหมู่พ่อค้าต่างชาติ ช่วงพุทธศตวรรษที่ 10-18 ในชื่อ“ลังกาสุกะ” จัดเป็นหัวเมืองที่ 2 ในทำเนียบเมืองสิบสองนักษัตร ถือตราวัว (ฉลู) เป็นตราประจำเมือง ปัจจุบันคือจังหวัดปัตตานี

3. เมืองกะลันตัน เป็นชุมชนเก่าแก่ทางตะวันออกของคาบสมุทรมลายู แต่เดิมประชาชน นับถือศาสนาพุทธ และฮินดู ในราวพุทธศตวรรษที่ 21 จึงเปลี่ยนไป นับถือศาสนาอิสลาม จัดเป็นหัวเมืองที่ 3 ใน ทำเนียบเมืองสิบสองนักษัตร ถือตราเสือ (ชาล) เป็นตราประจำเมือง ปัจจุบันมีฐานะเป็นรัฐหนึ่งของประเทศสหพันธรัฐมาเลเซีย

4. เมืองปาหัง เป็นชุมชนทางตอนล่างของแหลมมลายู ติดกับไทรบุรี หรือ เคาห์ จัดเป็นหัวเมืองที่ 4 ในทำเนียบเมืองสิบสองนักษัตร ถือตรากระต่าย (เถาะ) เป็นตราประจำเมือง ปัจจุบัน มีฐานะเป็นรัฐหนึ่งในประเทศสหพันธรัฐมาเลเซีย

5. เมืองไทรบุรี เป็นชุมชนเก่าแก่ทางฝั่งตะวันตกของแหลมมลายู พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบและบึงตม เดิมประชาชนนับถือพุทธศาสนา ล่วงถึง พุทธศตวรรษ ที่ 20 จึงเปลี่ยนไปนับถือศาสนาอิสลาม จัดเป็นหัวเมืองที่ 5 ในทำเนียบเมืองสิบสองนักษัตร ถือตรางูใหญ่ (มะโรง) เป็นตราประจำเมือง ปัจจุบันมีฐานะเป็นรัฐหนึ่งในประเทศสหพันธรัฐมาเลเซีย ชื่อว่า “เคดาห์”

6. เมืองพัทลุง เป็นชุมชนเก่าแก่แต่ครั้งพุทธศตวรรษที่ 11 - 13 ได้รับอิทธิพลทางพุทธศาสนาจากนครศรีธรรมราชอย่างต่อเนื่องทุกยุคสมัย จัดเป็นหัวเมืองที่ 6 ในทำเนียบสิบสองนักษัตร ถือตรางูเล็ก (มะเส็ง) เป็นตราประจำเมือง ปัจจุบันคือจังหวัดพัทลุง

7. เมืองตรัง เป็นเมืองท่า ชายฝั่งทะเลตะวันตก ตัวเมืองเดิมตั้งอยู่ที่ควนธานี ต่อมาได้ย้ายไปที่กันตัง และทับเที่ยงตามลำดับ จัดเป็นหัวเมืองที่ 7 ในทำเนียบเมืองสิบสองนักษัตร ถือตราม้า (มะเมีย) เป็นตราประจำเมือง ปัจจุบันคือจังหวัดตรัง

8. เมืองชุมพร เป็นชุมชนเกษตรและท่าเรือบนคาบสมุทรมลายูขนาดเล็ก มีประชากรไม่มากนักเนื่องจากดินฟ้าอากาศไม่อำนวยให้ทำมาหากิน จัดเป็นหัวเมืองที่ 8 ในทำเนียบเมืองสิบสองนักษัตร ถือตราแพะ (มะแม) เป็นตราประจำเมือง ปัจจุบัน คือ จังหวัดชุมพร

9. เมืองบันไทรสมอ สันนิษฐานว่าเป็นเมืองไชยา ซึ่งเป็นชุมชนใหญ่มาแต่พุทธศตวรรษที่ 10 เป็นอย่างน้อยมีร่องรอยความเจริญทางเศรษฐกิจและศาสนาพุทธ

นิกายหินยานและมหายาน รวมทั้งศาสนาฮินดู นิกายไวยณพ และนิกายไศวะจำนวนมาก จัดเป็นหัวเมืองที่ 9 ในทำเนียบเมืองสิบสองนักษัตร ถือตราลิง (วอก) เป็นตราประจำเมือง ปัจจุบันเป็นอำเภอหนึ่งในจังหวัดสุราษฎร์ธานี

10. เมืองสระอุลา สันนิษฐานว่าเป็นเมืองท่าทองอุแท หรือกาญจนดิษฐ์ ซึ่งอยู่บริเวณ ที่ราบลุ่มแม่น้ำท่าทอง และลุ่มคลองกะแดะ เคยมีฐานะเป็นเมืองลูกหลวงชั้นเอก และเป็นแหล่งเพาะปลูกที่สำคัญของนครศรีธรรมราช จัดเป็นหัวเมืองที่ 10 ในทำเนียบเมืองสิบสองนักษัตร ถือตราไก่ (ระกา) เป็นตราประจำเมือง ปัจจุบันคืออำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี

11. เมืองตะกั่วป่า เคยเป็นเมืองท่าสำคัญทางฝั่งทะเลตะวันตก เป็นแหล่งผลิตดีบุกและเครื่องเทศมาแต่โบราณ จัดเป็นหัวเมืองที่ 11 ในทำเนียบเมืองสิบสองนักษัตร ถือตราสุนัข (จอก) เป็นตราประจำเมือง ปัจจุบันคืออำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา

12. เมืองกระบุรี เป็นชุมชนเล็ก ๆ บนฝั่งแม่น้ำกระบุรี ภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นป่า และภูเขาสลับซับซ้อน จัดเป็นหัวเมืองที่ 12 ในทำเนียบเมืองสิบสองนักษัตร ถือตราสุกร (กุน) เป็นตราประจำเมือง ปัจจุบันมีฐานะเป็นอำเภอในจังหวัดระนอง (<http://home.nakhon.net>)

3.2.2.2 ถิ่นฐาน และชุมชนมุสลิมที่เข้ามาในจังหวัดนครศรีธรรมราช

จากการประมวลเนื้อหาการเข้ามาของมุสลิมในจังหวัดนครศรีธรรมราชพบว่า นาย มาโนชญ์ พงษ์ณี ได้กล่าวไว้ในบทความ “เรื่องชุมชนมาลายูในจังหวัดนครศรีธรรมราช” (สารนครศรีธรรมราช 2550 :82) โดยสรุปว่า “มุสลิมส่วนใหญ่ที่ตั้งถิ่นฐานในจังหวัดนครศรีธรรมราชมีเชื้อสายมาลายูอพยพมาจากหัวเมืองมาลายูแถบเมืองกะตันตัน ปัตตานี และเคดาห์ หรือ ไทรบุรี ถูกต้อนมาจากหัวเมืองมาลายูปัตตานีไปตั้งถิ่นฐานในพื้นที่ต่างๆทั้งในกรุงเทพฯ และจังหวัดต่างๆในภาคกลาง ส่วนภาคใต้ก็มีจังหวัดสุราษฎร์ธานี และนครศรีธรรมราช ด้วยผลมาจากการสงครามระหว่างสยามกับหัวเมืองมาลายู ในปี พ.ศ.2329 - 2334 ในอดีตเกือบ 200 ปี เมื่อเมืองเคดาห์ และเมืองไทรบุรี ถูกยึดครองโดยกองทัพไทยในปี พ.ศ. 2364 และ 2382 หลังจากนั้น เมืองเคดาห์ถูกแบ่งเป็น 4 หัวเมือง คือ เมืองเคดาห์หรือไทรบุรี กูบังบาซู เปอร์ลิส สตุล และนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นหัวเมืองเอกของภาคใต้ ในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นเลยมีมุสลิมจากเมืองสตุล เปอร์ลิส และเคดาห์มาตั้งถิ่นฐาน และจากการบอกเล่าของผู้อาวุโสก่อนๆ ที่ได้รับการบอกเล่าสืบทอดกันมาว่ามุสลิมรุ่นแรกๆ ได้ตั้งถิ่นฐานแถบบ้านหน้าเมือง ตลาดแขก ตำบลคลัง (ปัจจุบันอยู่ในเขตเทศบาลเมือง) ตำบลนาเคียน ตำบลปากพูน ตำบลท่าเรือ ตำบลปากพูน (ในเขตอำเภอเมือง) และบ้านโคกยาร่วง ตำบลโมคลาน บ้านกลาง

ตำบลโพธิ์ทอง (ในเขตอำเภอท่าศาลา) เป็นข้อสังเกตว่าส่วนใหญ่มุสลิมได้ตั้งถิ่นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย และในเขตอำเภอเมือง แต่ต่อมาได้ทำการขยายถิ่นฐานไปยังพื้นที่ด้านในของจังหวัด เขตอำเภอร่อนพิบูลย์ ชะอวด บางขัน และทุ่งใหญ่ มีจำนวนชุมชนทั้งหมดถึง 118 ชุมชน”

3.2.2.3 การใช้ภาษามลายูของมุสลิมจังหวัดนครศรีธรรมราช

จรัญ มลุลิม (2539 : 60) กล่าวว่า “ความเป็นมาของภาษาที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของคนในพื้นที่นั้น เมื่อศาสนาอิสลามได้เข้ามาสู่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ นับตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 18 เป็นต้นมา ภาษามลายูเป็นภาษาที่ใช้ในการเผยแพร่ศาสนา เพราะนักสอนศาสนาต้องใช้ภาษามลายูเป็นสื่อ และเนื่องจากมีกษัตริย์มาละกาพระองค์หนึ่งได้เปลี่ยนมานับถือศาสนาอิสลามเมื่อปี พ.ศ. 1989”

อารง สุทธศาสตร์ (2519 อ้างถึงใน อาลิสา หะสาเมาะ, 2552 : 210) กล่าวว่า “มะละกาจึงกลายเป็นศูนย์กลางสำคัญในการเผยแพร่อิสลาม ในภาคพื้นสมุทรในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มีการเอาตัวอักษรอาหรับมาปรับปรุงให้เขียนภาษามลายู เมื่อประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ใช้ภาษามลายูมาตั้งแต่บรรพบุรุษ ภาษานี้จึงฝังอยู่ในโครงสร้างของสังคมและความรู้สึกนึกคิดของประชาชนอย่างลึกซึ้ง ไม่ว่าจะเป็นคติชาวบ้านวรรณคดี สัญลักษณ์ต่างๆ ปรัชญาชีวิต หรือการเรียกชื่อสิ่งต่างๆ ล้วนแล้วแต่มีความสัมพันธ์กับภาษามลายูทั้งสิ้น”

ปรากฏในหน้าประวัติศาสตร์ว่ามีมุสลิมในจังหวัดนครศรีธรรมราชได้ใช้ภาษามลายูมาแต่อดีต จากการที่ได้สัมภาษณ์ นายอินดี ดารากัย ได้กล่าวว่า “จังหวัดนครศรีธรรมราชยังปรากฏร่องรอยภาษามลายู ถึงแม้ว่าจะมีภาษาไทยผสมอยู่บ้าง อย่างไรก็ตามยังมีมุสลิมที่พูดภาษามลายูในชีวิตประจำวัน ปัจจุบันหลายชุมชน รวมทั้งประเพณีวัฒนธรรมอิสลามที่เป็นเอกลักษณ์ ชุมชนมุสลิมนครศรีธรรมราชด้านภาษาพูดก็มีหลากหลาย คือ มีชุมชนพูดภาษาไทยภาคกลาง ที่บ้านปากพญา ตำบลปากนคร บ้านแสงวิมาน ตำบลบางจาก ซึ่งเป็นการอพยพมาจากกรุงเทพฯ และพื้นที่ใกล้เคียง ประมาณ 70 กว่าปีมาแล้ว ชุมชนมุสลิมที่พูดภาษามลายูในปัจจุบัน ได้แก่ ชุมชนบ้านคลองดิน บ้านหัวทะเล บ้านทุ่งโหนด บ้านทุ่งจิน ในเขตพื้นที่ตำบลนาเคียน บ้านไส้เจริญ ตำบลโพธิ์เสด็จ บ้านกลาง ตำบลกำแพงเขา บ้านป่าหลาโอน ตำบลท่าจิว บ้านตากแดด บ้านฉางสำโรง ตำบลท่าซัก บ้านกลาง บ้านสี่แยกวัดโหนด บ้านดินดอน ตำบลโพธิ์ทอง บ้านท่ากินดิน ตำบลท่าศาล มีบางส่วนได้อพยพไปตั้งถิ่นฐานในอำเภอทุ่งใหญ่บ้านไร่มุสลิม และอีกบางส่วนย้ายไปอยู่ที่จังหวัดสุราษฎร์ธานีบ้านวังไทรและบ้านคำสน เป็นต้น”

เมื่อพิจารณาถึงสำเนียงในการพูดมลายูแล้ว นายอดุล บุญสาต ได้ให้สัมภาษณ์ว่า “สำเนียงการพูดมีความแตกต่างกันไม่มากนักโดยเฉพาะ บ้านคลองดิน ตำบลนาเคียน

กับบ้านฉางสำโรง ตำบลท่าซัก มีความคล้ายกันมาก แต่คงจะมาในเชื้อสายของเมืองเคดาห์เหมือนกัน”

ส่วนบ้านปายางขาคีม และบ้านโมคลาน อำเภอท่าศาลา พุศภาษามาลายูสำเนียงปัตตานี เพราะบรรพบุรุษของพวกเขาได้อพยพมาจากเมืองปัตตานี เพื่อประกอบอาชีพในช่วงสมัยราชการที่ 6 มุสลิมในตำบลโมคลาน และตำบลโพธิ์ทอง เป็นลูกหลานวานเคลือของปงลิโม เจ๊ะเต๊ะ ซึ่งเป็นแม่ทัพมุสลิมที่มาจากเมืองสตูลในอดีต โดยมีหลักฐานทางประวัติศาสตร์คือหลุมฝังศพ ของปงลิโม เจ๊ะเต๊ะ ตั้งอยู่ ตำบลโมคลาน อำเภอท่าศาลา (มานิชญ์ พงษ์, 2546 : 83)

3.2.2.4. การศึกษาของมุสลิมในจังหวัดนครศรีธรรมราช

การศึกษามุสลิมในจังหวัดนครศรีธรรมราช มีมาตั้งแต่อดีตเริ่มมาจาก “ปอเนาะ” คือการเรียนการสอนแบบเก่าแก่ไม่มีระดับชั้น ดังคำกล่าวของคูลีต หวันเหล็ม (คูลีต หวันเหล็ม, 2530 : 4) กล่าวถึง “โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามได้รับการปรับปรุงมาจากการศึกษาระบบ “ปอเนาะ” ในอดีตมีสภาพเป็นโรงเรียนเอกชนประเภทหนึ่งใน 7 ประเภทของโรงเรียนการศึกษาพิเศษแห่งพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชนปี พ.ศ.2525 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กระทรวงศึกษาธิการ

โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามได้รับการปรับปรุงมาจากการศึกษาระบบ “ปอเนาะ” ในอดีตมีสภาพเป็นโรงเรียนเอกชนประเภทหนึ่ง ตามพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน ปี พ.ศ. 2525 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กระทรวงศึกษาธิการ เป็นโรงเรียนสอนศาสนาอิสลามตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ เปิดสอนระดับชั้นต่าง ๆ ทางด้านวิชาสามัญ วิชาศาสนาและวิชาชีพ”

จากการสัมภาษณ์ นายสำราญ หมัดดาอี พบว่า “ในจังหวัดนครศรีธรรมราชตามประวัติศาสตร์ชาวมุสลิมส่วนใหญ่เข้ามาตั้งถิ่นฐานในตัวเมืองนครศรีธรรมราช และภายหลังก็ย้ายไปตามชนเมือง และได้ตั้งชุมชนขึ้นมาพร้อมกับมัสยิดในชุมชน และมีผู้รู้ที่เข้ามาอยู่ก็ทำการเรียนการสอนศาสนาที่บ้าน โต๊ะครู คนที่มาไกลๆ ก็พักที่บ้าน โต๊ะครู เลยสร้างกระท่อมเล็กๆ ไว้พักข้างบ้านโต๊ะครู เขาเรียกในปัจจุบันว่า “ปอเนาะ” เริ่มแรกในจังหวัดนครศรีธรรมราช มีปอเนาะอยู่ 2 แห่งด้วยกัน คือ ปอเนาะ “โต๊ะครูแก่” ปัจจุบันเป็นโรงเรียน (สันติธรรมมูลนิธิ) ปอเนาะ “โต๊ะครูหนุ่ม” ปัจจุบันเป็นโรงเรียน (ประทีปศาสตร์ บ้านตาล) ได้ผลิตลูกศิษย์ลูกหาทั่วทั้งภาคใต้ และภาคกลางบางส่วน”

ว.สงขลานครินทร์ (2552: บทนำ) กล่าวถึงความเป็นมาโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม เป็นโรงเรียนที่พัฒนามาจากปอเนาะเป็นส่วนมาก ดำเนินจัดการศึกษารูปแบบปอเนาะซึ่งเน้นการสอนวิชาการทางศาสนาอิสลาม ต่อมาปอเนาะได้เปลี่ยนสภาพเป็น

โรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาการศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ทำให้มีการเพิ่มหลักสูตรสามัญศึกษา ภายใต้การควบคุมคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กระทรวงศึกษาธิการ มีการตราบัญญัติโรงเรียนเอกชนในปี พ.ศ.2525 ได้เปลี่ยนเป็นโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม

ตรงกับคำกล่าวของ (นายมาโนชญ์ พงษ์ , 2544 : 9) ว่า “ระหว่าง พ.ศ. 2500 สภาพการศึกษาในจังหวัดนครศรีธรรมราช ความรู้ในอิสลามมีค่อนข้างจำกัด และผู้รู้ที่แตกฉาน มีจำนวนน้อยมาก ทั้งนี้เนื่องจาก การศึกษาทางศาสนาอิสลามขั้นสูงยังไม่มี จะมีก็เฉพาะใน 4 จังหวัด โดยเฉพาะปัตตานี ซึ่งเป็นศูนย์กลางของสถาบันการศึกษาศาสนาอิสลาม ที่เรียกกันว่า “ปอเนาะ” ซึ่งหมายถึง สถาบันสอนศาสนาอิสลามแบบกินนอน อยู่ประจำกับ โต๊ะครู ผู้สอน และมีที่พักหลังเล็กๆ อยู่เป็นหลัง และมักจะใช้ศึกษานานประมาณ 1-5 ปี แล้วแต่ความประสงค์ ซึ่ง โต๊ะครูจะอบรมวิชาการ จรรยาบรรณในชีวิตประจำวัน ส่วนแหล่งอื่นๆ มีมุสลิมนครศรีธรรมราช ได้ไปศึกษาได้แก่ ในรัฐไทรบุรี และกัลตันตันของมาเลเซีย และมีบางโอกาสไปศึกษาต่อ ณ เมืองมักกะ ประเทศซาอุดีอาระเบีย ซึ่งเมื่อสำเร็จจากการศึกษากลับมาเป็น โต๊ะครูที่บ้านเกิด

โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จากข้อมูลสถานศึกษาสังกัด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน จังหวัดนครศรีธรรมราช ประจำปี 2545 (มาโนชญ์ พงษ์, 2546 : 48) มีจำนวนทั้งหมด 5 แห่ง ซึ่งไม่รวมโรงเรียนที่เปิดใหม่อีกสามโรง หลังจาก ปี พ.ศ. 2545 ดังต่อไปนี้

1. โรงเรียนมุสลิมสันติธรรมมูลนิธิ ตำบลนาเคียน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช
  2. โรงเรียนประทีปศาสตร์ ตำบลกำแพงเขา อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช
  3. โรงเรียนอัลมูวาฮิดีน ตำบลนาเคียน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช
  4. โรงเรียนมัคอรอดุลอุลุมิดดิน ตำบลนาเคียน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช
  5. โรงเรียนปัญญาสารธรรมมูลนิธิ ตำบลท่าศาลา อำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช
- และปัจจุบันมีเพิ่มมาอีก 3 แห่งที่ยังไม่ได้ถูกบันทึกไว้ ณ ที่นี้

3.2.2.5 ประเพณีและความเชื่อของมุสลิมจังหวัดนครศรีธรรมราช

มุสลิมในจังหวัดนครศรีธรรมราชมีประเพณีทางศาสนาและหลักความเชื่อตามบรรพบุรุษมาตั้งแต่อดีต ได้แยกเป็นส่วนๆ ดังนี้

ก. ประเพณีที่ไม่เป็นข้อขัดแย้งทางศาสนาอิสลาม

นายดาวูด พงษ์นี้ ให้สัมภาษณ์ว่า “ประเพณีทางศาสนาของชาวมุสลิมจังหวัดนครศรีธรรมราชมีวิถีชีวิตประจำวันที่ตรงกันกับคำสอนทางศาสนา เช่น การดำรงละหมาด การละหมาดแบ่งออกได้เป็นหลายประเภท เช่น การละหมาด 5 เวลา ซึ่งการละหมาดนี้ชาวมุสลิมจะปฏิบัติเป็นศาสนกิจประจำวันทุกวัน การละหมาดอีดทั้งสอง เป็นการละหมาดเนื่องในวันฮารีรายอ ซึ่งทุกมัสญิดจะละหมาดพร้อมกันในตอนเช้าของวันตรุษ การละหมาดญะนาซะฮ์ เป็นการละหมาดให้กับศพของผู้ที่เสียชีวิต ซึ่งจะกระทำก่อนที่จะนำศพไปฝังไว้ที่สุสาน การละหมาดญะมะอะห์ เป็นการละหมาดในวันศุกร์ของสัปดาห์ วาญิบ(จำเป็น)ให้กระทำสำหรับเพศชาย พิธีกรรมอีกอย่างหนึ่งคือการเข้าสู่นัด ซึ่งเป็นการขลิบปลายอวัยวะเพศชาย โดยจะเริ่มเข้าสู่นัดเด็กผู้ชายตั้งแต่อายุ 7 ปี แต่หากเป็นผู้ที่นับถือศาสนาอื่นมาก่อนแล้วจะเข้าสู่นัดศาสนาอิสลามก็ต้องเข้าสู่นัดเพื่อเข้ารับอิสลามเช่นกัน การถือศีลอดในเดือนเราะมะฎอน การบริจาคทานให้แก่คนจน การเดินทางไปทำหัจญ์ ณ นครมักกะฮ์” เป็นต้น

ข. ประเพณีที่เป็นข้อขัดแย้งในทางศาสนา

ชาวมุสลิมนครศรีธรรมราชมีพิธีกรรมและการปฏิบัติประเพณีข้อขัดแย้งกันในทางศาสนาเป็นเหตุทำให้มุสลิมนครศรีธรรมราชแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ๆ ในปี พ.ศ. 2515-2520 คือ “กลุ่มคณะเก่ากลุ่มคณะใหม่” กลุ่มคณะเก่า คือ เป็นกลุ่มมุสลิมสายอนุรักษนิยมมีการปฏิบัติตามการตีความการปฏิบัติศาสนาตามแนวทางและสังกัดตนตามสำนัก “อัสซาฟีฮียะฮ์” เป็นหลักเท่านั้น (อัสซาฟีฮียะฮ์ คือ อิหม่ามหนึ่งในสี่ ซึ่งท่านเป็นนักปราชญ์ศาสนาชาวอาหรับท่านหนึ่งที่เป็นนักปราชญ์คนสำคัญที่อธิบายคำสอนศาสนาอิสลาม) ผนวกกับการปฏิบัติ ตามประเพณีพื้นบ้านทางศาสนาบางประการของบรรพบุรุษ

กลุ่มคณะใหม่ คือ กลุ่มไม่สังกัดนักปราชญ์คนไหนคนใดเป็นพิเศษแต่จะเลือกการตีความที่สอดคล้องใกล้เคียงกับคำสอนศาสนา และการปฏิบัติตามท่านศาสนทูตมากกว่า และพวกเขาจะปฏิเสธการอูตริกรรมคำสอนศาสนา เช่น การทำบุญเจ็ดวันที่บ้านผู้ตาย การทำพิธีฝังสุสานหลังการเสียชีวิต การทำเมาลิดนะบีมุหัมมัด หมายถึง ประเพณีที่จัดขึ้นในการเฉลิมฉลองเนื่องด้วยวันประสูติของท่านนะบี และอื่นๆ เป็นต้น (มาโนชญ์ พงษ์นี้, 2544 : 14)

ก. ประเพณีความเชื่อในอดีต

นายชากาเรีย ศรีเจริญ กล่าวว่า “ชาวมุสลิมจังหวัดนครศรีธรรมราชโดยเฉพาะชาวมุสลิมในตำบลนาเคียนจะมีความเชื่อในมัสยิดการาหมาด (ตำบลนาเคียน) หรือที่เรียกกันว่ามัสยิดบ้านหัวทะเล ว่ามีความศักดิ์สิทธิ์ในเรื่องราวของการมีวาจาสิทธิ์ของโต๊ะหวันเต๊ะ หรือ นายหวันเต๊ะ การาหมาด ชาวมุสลิมที่เข้ามาอาศัยอยู่ในตำบลนาเคียน และได้สร้างมัสยิดนี้ไว้เป็นแห่งแรกในตำบลนาเคียนเมื่อประมาณ 100 กว่าปีที่ผ่านมามีมัสยิดแห่งนี้ได้รับการบูรณะมาแล้วถึง 4 ครั้ง ชาวบ้านต่างเลื่อมใสและศรัทธาในตัวนายหวันเต๊ะมาก เพราะไม่ว่านายหวันเต๊ะจะพูดอะไรก็มักจะเป็นจริงเสมอ ตั้งแต่อดีตก็มักจะมีผู้คนทั้งศาสนาพุทธและศาสนาอิสลาม มาขอพรและบนบาน กล่าวกันเป็นจำนวนมากมาจนถึงปัจจุบันนี้ และเมื่อประสบความสำเร็จจากคำขอก็จะนำของมาทำบุญที่มัสยิด ส่วนมากจะทำอาหารมาเลี้ยง เช่น แกงพะพะไก่ กอแห้ว หรือไม่ก็นำแพะมาบริจาคให้กับมัสยิดซึ่งการแก้สลับนั้นก็จะขึ้นอยู่กับบนบานของแต่ละคนด้วย หากเป็นชาวไทยพุทธก็จะนำเงินมาบริจาคให้กับมัสยิดเพื่อใช้ในการบูรณะซ่อมแซมมัสยิด และมีอีกหลาย ๆ ความเชื่อที่ไม่ได้เป็นศาสนา พวกเขาเมื่อเริ่มลงเสาเอกเพื่อสร้างบ้าน พวกเขาจะเอาต้นกล้วย ต้นมะพร้าวเล็กๆมาผูกด้วยผ้าแดง ในการเส่นเจ้าที่ การดูฤกษ์ยามในการแต่งงานคู่บ่าวสาว การอาบน้ำให้รถใหม่เพื่อความปลอดภัย การผูกคอรถด้วยสายสิญจน์เพื่อความสิริมงคล และอื่น ๆ เป็นต้น”

ประเพณีดังกล่าวเป็นประเพณีที่มีความขัดแย้งกันมานานเพราะไม่ปรากฏด้วยบทหลักฐานจากศาสนา มีการส่งเสริมปฏิบัติกันในทุก ๆ ภูมิภาค (อัชดุลลอฮุ อุซามะฮุ , 2551 : 3) กล่าวว่า “ สมัยก่อนชาวปัตตานีทั้งกษัตริย์ และชาวเมืองนับถือศาสนาฮินดูพราหมณ์ ต่อมาได้เปลี่ยนเป็นศาสนาพุทธ ผู้ที่นำพุทธศาสนามาเผยแพร่ที่ลังกาสุกะ และปัตตานีก็เป็นชาวอินเดีย (รัชณี ไผ่แก้ว, 2554 :18) อาณาจักรลังกาสุกะ เป็นชื่อที่บันทึกไว้ในประวัติศาสตร์ของชาวต่างประเทศจนถึงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 15 ว่าเป็นชื่อเดิมของอาณาจักรปัตตานี ซึ่งดินแดนแห่งนี้เป็นที่อาศัยของชาวปา ชาวเขา เงาะซาไก และเผ่าเซมัง ชาวลังกาสุกะนับถือศาสนาฮินดูหรือพราหมณ์ ภายใต้อิทธิพลของอารยธรรมอินเดีย ในสมัยนั้นลังกาสุกะเป็นอาณาจักรที่รุ่งเรืองมากเนื่องจากเป็นเมืองท่าที่สำคัญตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 8 และอ่าวลังกาสุกะยังเป็นที่หลบภัยจากพายุมรสุมของชาวเรือในสมัยนั้นเมื่ออาณาจักรศรีวิชัยได้ขยายดินแดนครอบคลุมบริเวณปัตตานีแหลมมลายู บางส่วนของชาว บอร์เนียวและสุมาตรา จึงทำให้ศาสนาพุทธเข้าไปมีอิทธิพลในลังกาสุกะ

ดิเรก กุลศิริสวัสดิ์(2547 : 10-17) กล่าวว่าโดยสรุปว่า เรื่องของประเพณีต่างๆ ของชาวมุสลิมทั่วไปในการตามบรรพบุรุษเก่าแก่ ซึ่งเป็นประเพณีที่ปฏิบัติกันมา

สืบทอดรุ่นต่อรุ่น โดยพวกเขาไม่สามารถแยกแยะได้ว่าสิ่งใดเป็นศาสนาและสิ่งใดไม่ได้เป็นศาสนา ได้แยกประเพณีออกเป็นเรื่องๆ ดังต่อไปนี้

ประเพณีสมรสนอกรีด ประเพณีสมรสที่สืบต่อกันมายาวนานในเรื่องของการสมรสในอดีต พี่น้องมุสลิมของเราบางคนเมื่อมีการสมรสแล้ว มีการรดน้ำสังข์ อวยพร ผูกสายสิญจน์ พุดต่างๆว่า เราได้อาพิธีการทางศาสนาอื่นมาปะปนกับศาสนาอิสลามของเรา

ประเพณีกาฝาก อิทธิพลของท้องถิ่นที่เข้ามาปะปนมีอยู่จำนวนมาก ดังที่ปรากฏอยู่ทั่วไปในประเทศของเรา เช่นเดียวกับประเทศมาเลเซียในมาเลเซีย เมื่อถึงเดือนเศาะฟัร เขาจะมีพิธีกรรม “มันดีเศาะฟัร” คือการอาบน้ำไล่ความทุกข์ หรือเมื่อเวลาจะคลอดลูกเอาหมอต้าแย่มากถึงท้อง และมีความเชื่ออะไรบางอย่างที่นำเข้ามาไม่ได้ และอะไรบางอย่างที่นำออกมาไม่ได้

ประเพณีทำบุญ ท่านได้กล่าวอีกประการหนึ่งคือ “การทำบุญ” เราชอบทำกันมาก แต่บุญที่ได้นั้นคือบุญที่ศาสนาบัญญัติ เช่น การทำอะลิมะฮ์ (แต่งงาน) เดียวนี้เราทำบุญกันเป็นอาดัต (นิสัย) เสียแล้วก็เป็นประเพณี เป็นแบบแผนงานบุญที่เรายึดถือปฏิบัติกันมานั้นไม่เคยมีปรากฏในศาสนา เช่น เรื่องของการทำบุญ ไม่ว่าจะเป็นการทำบุญที่บ้านผู้ตายเพื่ออุทิศส่วนกุศล สามวัน เจ็ดวัน หรือสี่สิบวันร้อยวัน ครบรอบปี ส่วนไม่มีบัญญัติในอิสลาม แต่บัญญัติที่ปรากฏจัดในศาสนา คือ เอาอาหาร ไปเลี้ยงบ้านผู้ตาย ดังที่ท่านเราะฮ์ลุสใช้ให้ปฏิบัติแก่บ้านของยะฟัรในขณะที่ยะฟัรเสียชีวิตลง”

ประเพณีมาแกปูโลละสมางัด สำหรับในจังหวัดทางชายแดนใต้ การแต่งงานของชาวมุสลิมมีกิจกรรมอย่างหนึ่งที่ยังยึดถือปฏิบัติสืบต่อกันมาจนกลายเป็นประเพณีนิยมที่น่าสนใจแก่คนรุ่นหลัง คือในช่วงพิธีการส่งตัวคู่บ่าวสาวสู่ห้องหอมีกิจกรรมที่สร้างขึ้นเพื่อความสิริมงคลสู่ขวัญแก่ชีวิตคู่ที่จะเริ่มขึ้น ได้แก่ การมาแกปูโลละสมางัด คำว่า มาแกปูโลละสมางัด เป็นคำศัพท์ภาษามลายูแยกคำศัพท์และความหมายได้ดังนี้ มาแก แปลว่า กิน ปูโลละแปลว่า ข้าวเหนียว และสมางัดแปลว่า การสู่ขวัญเพื่อสิริมงคล ฉะนั้นเมื่อรวมคำแล้ว ก็หมายถึง การกินข้าวเหนียวเพื่อสิริมงคล ซึ่งข้าวเหนียวสิริมงคลนี้จะจัดทำกันสองประเภทดังนี้ ประเภทแรกคือจะทำด้วยข้าวเหนียวที่นึ่งสุกแล้วผสมด้วยสีอาหารที่มีสีเหลือง สีแดง สีขาว แล้วนำมาตักแต่งในพานและถาด ทำเป็นพุ่มดอกไม้ สูงขึ้นประมาณหนึ่งฟุต และตรงยอดของข้าวเหนียวจะปิดแปะด้วยไข่เป็ดหรือไข่ไก่ที่ตีผสมและปอกเปลือกออกรียบร้อยแล้วจำนวนหนึ่งฟอง ส่วนรอบๆ รอยประกบข้าวเหนียวกับพานนั้นจะใช้ไข่อย่างฉีกเป็นริ้วๆ ขึ้นยาวๆ แปะไว้และส่วนรอบๆ พุ่มของข้าวเหนียวก็มักจะใช้ไข่ต้มซึ่งมักจะล้อมด้วยสีแดงทั้งเปลือกเสียบด้วยไม้แล้วเสียบในพุ่มของข้าวเหนียวอย่างรอบๆหลายฟอง เป็นต้น ส่วนสมางัดประเภทที่สองจะเป็นถาดหรือพานที่มักนิยมใส่ขนมหวาน

มีจำพวกขนมกะละแมซึ่งมาลาญเรียกว่าคอคอย ขนมก้อ หรือเรียกว่าตุงปุดูและข้าวพอง แล้วเขาจะทำพิธีกันในห้องหอนิมิตต์บ่าวสาว ผู้หลักผู้ใหญ่ผู้หญิง แล้วนั่งขัดสมาธิกันทั้งสามพร้อมป้อนข้าวเหนียวให้ทั้งสองกินและขอพรให้มีสิริมงคลในชีวิตคู่ (อนุสรณ์ นินวน, 2540 : 118)

การทำบุญบ้านผู้ตาย การทำบุญบ้านผู้ตายหรือภาษาถิ่นเรียกว่าทำนุหรือผู้ตายเป็นขั้นตอนหลังจากนำผู้ตายไปฝังเสร็จแล้วจะทำบุญให้ผู้ตาย ญาติจะทำบุญให้ 7 วัน โดยมีเพื่อนบ้านมาช่วยปรุงอาหาร และเชิญโต๊ะอิหม่ามและโต๊ะครูมากล่าวคุอาร์ขอพรให้ผู้ตายก่อนรับประทานอาหารตลอดทั้ง 7 วันและเมื่อครบ 40 วันจะทำบุญอีกครั้งหนึ่งให้แก่ผู้ตาย ทำนุหรือ 40 วันจะเชิญญาติและเพื่อนบ้านมาช่วยกันทำอาหารคาวหวาน เช่น ข้าวต้ม ขนมเทียน ขนมहुเป็นต้น ส่วนอาหารคาวจะเป็นอาหารปกติ เช่น แกงไก่ แกงเนื้อ แกงกะทิ เป็นต้น (สุรีย์ เสดบุญย, 2549 : 92)

สรุปว่าประเพณีทางศาสนาและประเพณีความเชื่อนั้นมีมาแต่อดีตกาลจนถึงปัจจุบันก็ยังมีปฏิบัติกันอยู่ในบางประเพณีซึ่งปรากฏในคำบถต่างๆ จังหวัดนครศรีธรรมราชและมีอีกหลายอย่างที่ไม่ได้กล่าวมา แต่ทั้งหมดนั้นเป็นการบ่งชี้ให้เห็นถึงความตกต่ำของชาวมุสลิมในเรื่องศาสนา จึงมีความจำเป็นที่จะต้องได้รับการฟื้นฟูกลับไปสู่บัญญัติที่ถูกต้องของศาสนา

ตรงกับ (เชาวฤทธิ์ เรื่องปราชญ์, 2549 : 28) กล่าวว่า “ความเชื่อเป็นสิ่งสำคัญยิ่งในอิสลาม เพราะความเชื่อเป็นตัวกำหนดการงานต่างๆ ที่เขาปฏิบัติจะได้หรือไม่? ขึ้นอยู่กับความเชื่อ หากเขามีความเชื่อที่ถูกต้อง การงานของเขาจะถูกตอบรับจากอัลลอฮ์ และหากเขามีความเชื่อที่ไม่ถูกต้องการงานของผู้นั้นก็ย่อมสูญเปล่า”

3.3 การฟื้นฟูอิสลามของกลุ่มอัสสุนนะฮ์ อัลมุหัมมะดียะฮ์ต่อสังคมมุสลิมในจังหวัดนครศรีธรรมราช

3.3.1 สังเขปประวัติองค์การมุหัมมะดียะฮ์ ในประเทศอินโดนีเซีย

3.3.1.1 ความเป็นมาของการก่อตั้งองค์การมุหัมมะดียะฮ์

ชาวอินโดนีเซียบางคนที่เดินทางไปแสวงบุญที่เมืองมักกะฮ์หลังจากเสร็จสิ้นกิจการหัจญ์ พวกเขาได้เรียนต่อที่นั่นเพื่อศึกษาศาสนาศาสตร์และภาษาอาหรับ พวกเขาได้พบปะสมาคมกับกลุ่มปฏิรูปศาสนาซึ่งเป็นการฟื้นฟูให้กลับไปสู่สภาพเดิม และสามารถจะให้เข้ากับสังคมสมัยใหม่ได้ เมื่อพวกเขากลับมาพวกเขาก็รื้อฟื้นระบบโรงเรียนอิสลามในสุมาตราแนะนำวิธีการปฏิรูปการศึกษา พวกเขาต่อต้านระบบการศึกษาแบบเก่าในด้านความเชื่อ และพวกเขาได้ต่อต้านคำสอนทางฝ่ายตะวันตกที่แตกต่างไปจากอัลกุรอานและสุนนะฮ์ (เอนชา ไซนุดดีน, 2522 : 219) มุหัมมะดียะฮ์ถูกก่อตั้งเมื่อ วันที่ 8 ชุลฮิจญะฮ์ ฮ.ศ.1330 ตรงกับวันที่ 18 พฤศจิกายน 1912

โดยโตะครุคนหนึ่งที่มีนามว่า มุหัมมัด คารวิท ภายหลังจะรู้จักกันในนาม อะห์มัด คะห์ลัน ท่านได้ศึกษาอิสลามจากเมืองมักกะฮ์ในปี ค.ศ.1890 ด้านการอธิบายอัลกุรอาน เทววิทยา กฎหมายอิสลามและดาราศาสตร์อยู่หลายปี เขาได้รับอิทธิพลความคิดปฏิรูปศาสนาแบบสมัยใหม่ผ่านผู้รู้และงานเขียนของมุหัมมัด อับดุล ท่านเห็นด้วยกับแนวทางดังกล่าวได้เริ่มเผยแพร่แนวคิดปฏิรูปเมื่อกลับมาถึงชาวตั้งตั้งแต่ปี ค.ศ.1900 (www.oknation.net)

จากทศวรรษ ที่ 1920 เรื่อยไปมุหัมมัดดิยะฮ์เป็นขบวนการที่ใหญ่ที่สุดและรวมตัวกัน โดยเข้มแข็งที่สุดในอาณานิคมอินโดนีเซีย ได้รับแรงกระตุ้นมาจากพวกสมัยใหม่นับว่าเป็นการแสดงออกของชาวอินโดนีเซียในการปฏิรูปของพวกสมัยใหม่ในมักกะฮ์และอียิปต์ ในต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 ซึ่งเป็นความพยายามที่จะปฏิรูปศาสนาเพื่อที่จะให้เข้ากับโลกในคริสต์ศตวรรษที่ 20 ที่พวกมุสลิมอาศัยอยู่ ชาวอินโดนีเซียได้รับความคิดดังกล่าว จากนักแสวงบุญที่กลับมา โดยเฉพาะพวกที่เคยเป็นนักศึกษาที่นครมักกะฮ์และเมืองไคโร มารยะยะหนึ่งพวกสมัยใหม่วิจารณ์ความเชื่อบางอย่างตามประเพณีอิสลามด้วยเหตุผลมากกว่าที่จะยอมรับ โดยไม่มีปัญหาขัดแย้งระหว่างเรื่องต่าง ๆ ที่สำคัญต่อศาสนาและเรื่องที่ไม่สำคัญ (เอนชา ไชนุดดิน, 2522 : 266)

3.3.1.2 ภูมิหลังของการก่อตั้งองค์การมุหัมมัดดิยะฮ์

อะห์มัด คะห์ลันเขาเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐในตำบลหนึ่งชื่อเกามันในเมืองยอร์กยาร์ดา ทำหน้าที่เป็นเคาะฎิบ นอกจากนี้ท่านก็นับเป็นพ่อค้าที่ขึ้นชื่อ ท่านมีแนวคิดเผยแพร่อิสลามตามแนวความคิดของซัยคุ มุหัมมัด อิบน์ อับดุลวะฮาบซึ่งถูกเรียกในกลุ่มผู้ต่อต้านว่า “กลุ่มวะฮะบีย์” ซึ่งเป็นกลุ่มที่เกิดขึ้นในคริสต์ศตวรรษที่ 18 พวกเขาได้เรียกร้องมุสลิมให้กลับไปสู่อันบรุษุ้หลังจากที่มุสลิมได้ปฏิบัติตามความเชื่อที่ปนเปื้อนมาจากศาสนาอื่นๆ มัวพากันหลงใหลกับไสยศาสตร์ เวทมนต์คาถา การติดต่อกับพระเจ้าในรูปแบบผิดๆ เช่นการเคารพสักการะ การขอความช่วยเหลือ และขอความคุ้มครองจากสุสานมุสลิมที่มีชื่อเสียงได้รับการยกย่องว่ามีคุณวิเศษต่างๆ หรือสุสานของนักบุญ (ซูฟอัม, อุษมาน. 2547 : 22)

การนับถือศาสนาอิสลามขยายจากกลุ่มคนชั้นสูงสู่คนชั้นพื้นเมืองระดับล่างของชาวชวาแพร่หลายทั่วไปเมื่อประมาณคริสต์ศตวรรษที่ 17-18 โดยมีลักษณะผสมผสานสวมทับอยู่บนพื้นฐานทางวัฒนธรรม ประเพณี และการดำเนินชีวิตแบบดั้งเดิมครอบคลุมทุกด้านตั้งแต่ความเชื่อเทววิทยาแบบฮินดู พุทธ และวิญญาณ วัฒนธรรม ประเพณีศิลปะการเกิด การแต่งงาน การตาย การตัดสินคดีความ จนถึงงานศิลปะต่างๆ เช่นการเล่นดนตรี การแสดงวายัง และการทำผ้าบาติก การนับถือศาสนาอิสลามภายในสังคมชวามีความหลากหลายอยู่ภายใน มีทั้งผู้เคร่งครัดและไม่เคร่งครัด แต่ไม่เหมือนตะวันออกกลางเพราะไม่ได้เอาชะรีอะฮ์มาใช้

(รัตนา ไพศาล, 2548 : 22) จากความตกต่ำของสังคม ความเสื่อมโทรมทางศีลธรรม ผู้คนเป็นจำนวนมากละทิ้งหลักการศาสนา และส่วนหนึ่งมองศาสนาแต่พิธีกรรม หรือคิดแต่เรื่องไสยศาสตร์ของขลัง เชื่อถือเรื่องภูตผี วิญญาณ และมีความเชื่อที่มาจากศาสนาอื่น ๆ เป็นต้น ท่านมุหัมมัด คารวิส มีอาจจะทบทวนความตกต่ำดังกล่าวได้ จึงคิดหาแนวทางในการแก้ปัญหาข้างต้น และการยกระดับชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คน ให้อยู่ภายใต้หลักการศาสนาอิสลามอย่างเคร่งครัด ท่านใช้บ้านของท่านเป็นที่ทำงาน เป็นการทำงานนอกจากภารกิจปกติ คือ เจ้าหน้าที่ของรัฐบาล ในฐานะเคาะฎิบ และสร้างงานค้าขายสร้างรายได้ให้กับครอบครัว แรกเริ่มการทำงานของท่าน ท่านถูกต่อต้านอย่างหนัก ไม่ละเว้นแม้กระทั่งจากคนใกล้ชิด แต่จากความอดทน และความตั้งใจจริง สุดท้ายท่านก็ได้รับการสนับสนุนอย่างดียิ่งจากทั้งคนใจครอบครัวและเพื่อนสนิท (รัตนา ไพศาล, 2548 : 58)

3.3.1.3 ปัจจัยแห่งความสำเร็จของผู้ก่อตั้งองค์การมุหัมมะดียะฮู

การที่ท่านละฮุคันเป็นนักธุรกิจ และทำการค้าอย่างเป็นธรรม สิ่งนี้ถือเป็นปัจจัยสำคัญที่สร้างความรู้สึกระประทับใจต่อผู้คน และมีส่วนเกื้อหนุนต่อความสำเร็จในงานดะวะฮ์ของท่าน โดยความสำเร็จในขั้นต้นเริ่มต้นจากหมู่บ้านของท่าน และได้ก้าวไกลสู่ตำบลใกล้เคียงผู้ทั่วเกาะชวา และเพื่อให้การทำงานเป็นระบบมากขึ้น ท่านจึงได้ตั้งเป็นองค์กรใช้ชื่อมุหัมมะดียะฮู จนปัจจุบันมีอยู่ทุกพื้นที่ทั่วประเทศอินโดนีเซีย กลุ่มมุหัมมะดียะฮูเป็นองค์กรหนึ่งซึ่งพวกเขาเป็นตัวของตัวเองในการเข้าถึงปัญหา มากกว่าพวกที่มีความคิดแบบเก่า และได้สมาชิกจำนวนมากจากสมาคมในเมืองที่เพิ่งพัฒนาขึ้นใหม่มากกว่าสมาคมในชนบทที่มีมาแต่ก่อน พวกเขาจะต้องเผชิญกับการทำทลายของกิจกรรมนักเผยแผ่ศาสนาคริสต์ด้วยการใช้อ้องค์การเดียวกันและระบบที่มุ่งให้ความสนใจในศาสนาอิสลาม พวกเขาได้ทำการตั้งโรงเรียนต่าง ๆ ที่ใช้วิธีแบบตะวันตก และสอนวิชาภาษาตะวันตก (รวมทั้งภาษาฮอลันดา) และศาสนาด้วย พวกเขาก่อตั้งโรงเรียนเด็กกำพร้า โรงพยาบาลและกิจกรรมบริการสังคมอื่นๆ (เอนชา ไชนุดดีน, 2522 : 267)

ท่านได้เน้นการพัฒนาคนผ่านการจัดการศึกษาด้วยรูปแบบกิจกรรมที่หลากหลายและทำงานกับกลุ่มคนที่หลากหลายในทุกกลุ่มเป้าหมายทั้งผู้ใหญ่ เด็กวัยรุ่นเยาวชนโดยไม่จำกัดเพศ และมีกิจกรรมหนึ่งที่ได้รับการตอบสนองอย่างดีก็คือการให้การศึกษาต่อแม่บ้านรุ่นใหม่ โดยใช้ชื่อเรียกว่า “ชิรอรอตุลมุนตะฮา” (www.oknation.net)

ท่านทำงานจนแทบไม่มีเวลาว่างนอกจากหน้าที่การงานปกติแล้ว ช่วงกลางวันท่านจะทำการสอนต่อเด็กทั้งชายและหญิงในช่วงกลางคืนท่านก็จะสอนให้กับวัยรุ่นและเยาวชนการสอนหนังสือของท่าน ท่านให้ความสำคัญเท่า ๆ กันทั้งผู้ชายและผู้หญิงทั้งเป็นระบบ

และนอกระบบ โดยในส่วนที่เป็นระบบท่านได้เปิดโรงเรียนประถมโดยในช่วง 8 ปีแรกของการทำงานคะวะห์ของท่านคือ ปี 1912 - 1918 ท่านได้เปิดโรงเรียนไป 5 โรงเรียน

ในปีถัดมาจากปี 1918 ท่านได้เปิด HooqSchool Muhammadiyah ซึ่งเป็นโรงเรียนสำหรับศึกษาต่อเนื่อง และเมื่อก้าวหน้ามากขึ้นในปี 1921 ได้เปลี่ยนชื่อเป็น Kweek School Muhammadiyah สองปีถัดมา ด้วยจำนวนนักเรียนที่เพิ่มมากขึ้น ท่านจึงแยกเป็น 2 โรงเรียนคือ ชายส่วนหนึ่งและนักเรียนหญิงอีกส่วนหนึ่ง โดยแยกการบริหารเป็นเอกเทศ อีก 7 ปีต่อมาก็ได้เปลี่ยนอีกครั้งหนึ่งเป็นโรงเรียนมูฮัลลีมีน และมูฮัลลีมาต

มูหัมมะดียะห์ได้ตั้งองค์กรต่างหากสำหรับกลุ่มสตรี โดยใช้ชื่อว่า อาอีชียะห์ โดยมีภรรยาของท่านเอง คือ วาลิดะห์ ท่านอะหฺมัด คะห์ลัน เป็นผู้มืบทบาทสำคัญ และทำหน้าที่เป็นผู้นำในองค์กรนี้ด้วยตนเอง (www.oknation.net)

3.3.1.4 ความเป็นองค์กรของมูหัมมะดียะฮ์

Hidup Muhammadiyah Jangan Hidup dengan Muhammadiyah ชื่อ ความข้างต้นเป็นอีกตอนหนึ่งจากคำสั่งเสีย ของอะหฺมัด คะห์ลัน ที่มอบให้กับสมาชิกและผู้สืบทอดอันมีความหมายว่าทุกคนต้องทำให้มูหัมมะดียะห์ดำรงอยู่และเติบโตแต่อย่ามีชีวิตอยู่ด้วยมูหัมมะดียะห์เป็นการยื่นเตือนให้ทุกคนที่เข้ามาในองค์กรนี้จะต้องทำงานให้กับองค์กรและให้หลีกเลี่ยงการแสวงประโยชน์เฉพาะตัวจากองค์กร (www.oknation.net)

นอกจากท่านจะเป็นอุลมะมาอ์แล้ว ท่านยังเป็นนักประชาธิปไตยชั้นยอดในองค์กรของท่าน จะจัดให้มีการพบปะแลกเปลี่ยนความเห็นอย่างต่อเนื่อง และในทุกๆ ปี นับตั้งแต่สมาคมมูหัมมะดียะฮ์ได้เริ่มก่อตั้งที่ชอกยาใน ค.ศ. 1912 สมาคมก็เติบโตขึ้นโดยเร็วใน ค.ศ. 1923 มีสาขาสิบสองสาขาในชวา ใน ค.ศ. 1937 ก็มี 913 สาขา แม้ว่าสาขาจำนวนมากต้องตั้งอยู่หมู่เกาะรอบนอกและมีเพียง 370 สาขาในสุมาตรา เนื่องจากสมาคมนี้ระมัดระวังที่จะไม่ยุ่งเกี่ยวกับการเมือง ขบวนการจึงมิได้นำสงสัยต่อฮอลันดา แม้ว่าพวกเขาจะสงสัยในกิจกรรมของพวกมุสลิม กิจกรรมแบบนี้โดยเฉพาะที่ได้รับแบบตะวันตกในด้านสังคมที่มีได้เกี่ยวกับการเมือง ดูเหมือนจะไม่เป็นภัยเลย และปลายสมัยอาณานิคม โรงเรียนมูหัมมะดียะฮ์ต่าง ๆ ดูเหมือนมีคุณค่าและยอมรับเงินช่วยเหลือจากรัฐบาลอาณานิคม ทำให้พวกเขาถูกองค์กรของนักชาตินิยมอื่น ๆ ซึ่งไม่ต้องการรับความช่วยเหลือเหล่านั้นตำหนิติเตียนอยู่เสมอ (เอนซา ไชนูดดีน, 2522 : 267)

3.3.2 การขยายตัวมาสู่ประเทศไทย

ก่อนที่มูหัมมะดียะฮ์เข้ามามีบทบาทในประเทศไทย ประเทศอินโดนีเซียตกเป็นอาณานิคมของฮอลแลนด์ ฮอลแลนด์ได้ตั้งบริษัท United Dutch East India Company เมื่อปี

พ.ศ.2145 เพื่อทำการค้า อยู่ที่หมู่เกาะอินเดียตะวันออก ซึ่งนอกจากทำการค้าแล้ว ยังทำหน้าที่แสวงหาอาณานิคมให้แก่ฮอลแลนด์ด้วย ในที่สุดได้ทำการยึดครองอินโดนีเซีย เมื่อปี พ.ศ.2164 และได้ขยายการปกครองออกไปทั่วประเทศ ทำให้อินโดนีเซียตกอยู่ในฐานะอาณานิคมของฮอลแลนด์ (ประยูรศักดิ์ ชลาชนเดชะ, 2539 : 13)

ในระยะเวลาเดียวกันได้ปรากฏมีชาวอังกฤษเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ที่เมืองเบเวกเลน บนฝั่งตะวันตกของเกาะสุมาตรา และได้มีการสร้างป้อมค่ายขึ้น ในระยะนี้ชาวอังกฤษยังไม่มียุทธศาสตร์มากนัก

ในปี พ.ศ.2283 ชาวจีนที่อาศัยอยู่ในจาการ์ตาได้ทำการต่อต้านชาวดัชต์ เนื่องจากไม่พอใจที่ถูกเอารัดเอาเปรียบทั้งในด้านเศรษฐกิจ และในด้านอื่นๆ ชาวอินโดนีเซียได้เข้าร่วมในการต่อต้านครั้งนี้ด้วย แต่ไม่สามารถเอาชนะได้ เป็นผลให้ชาวจีนถูกชาวดัชต์สังหารมากกว่า 10,000 คน

การเข้าปกครองอังกฤษ ในระหว่างรัชสมัยของนโปเลียนฝรั่งเศสได้เข้าครอบครองฮอลแลนด์ บริษัท British East Company จึงได้เข้าปกครองอินโดนีเซียแทน (พ.ศ. 2358-2359) เมื่อนโปเลียนสิ้นอำนาจลงในปี พ.ศ. 2358 อินโดนีเซียก็กลับไปเป็นอาณานิคมของฮอลแลนด์อีกครั้ง (รัตนา ไพศาล, 2548 : 40)

การปราบปรามของฮอลแลนด์ นับตั้งแต่อินโดนีเซียตกอยู่ภายใต้การปกครองของฮอลแลนด์ชาวจีนได้ลุกขึ้นต่อต้านการปกครองของฮอลแลนด์หลายครั้ง แต่ไม่สามารถเอาชนะได้ การเคลื่อนไหวเพื่อกอบกู้เอกราช ได้มีการจัดตั้งสมาคม Budi Utom (ความบากบั่นอันสูงส่ง) ขึ้นในวันที่ 20 พฤษภาคม ค. ศ. 1908 ได้ร่วมกันก่อตั้งพรรคการเมืองขึ้นหลายพรรค เพื่อเป็นข้อต่อรองในการเรียกร้องเอกราชจากฮอลแลนด์ (ภูวคณ พงศ์ประเสริฐ, 2547 : 229)

ปี พ.ศ.2467 กลุ่มนักศึกษา ได้ตั้งสมัชชานักศึกษาอินโดนีเซีย โดยมี ดร. โมฮัมหมัดอัตตา เป็นหัวหน้า ต่อมาในปี พ.ศ.2470 ดร. โมฮัมหมัดอัตตา ได้จัดตั้งองค์การสหพันธ์โดยรวมพรรคการเมืองของอินโดนีเซียทั้งหมดเข้าด้วยกัน

ในปีเดียวกัน ดร.ซูการ์โน และบุคคลชั้นนำอีกหลายคนได้ร่วมกันจัดตั้งพรรคชาตินิยมอินโดนีเซียขึ้น และใช้ภาษาบาฮาซาอินโดนีเซียเป็นภาษากลางในการติดต่อประสานงาน สนับสนุนนโยบายที่จะไม่ให้ความร่วมมือใดๆ แก่เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองของฮอลแลนด์ การเคลื่อนไหวดังกล่าวได้รับการสนับสนุนอย่างกว้างขวางในกลุ่มเยาวชน และทำให้เกิดองค์กรเยาวชนขึ้นในท้องถิ่นต่างๆ

สมัยการยึดครองของญี่ปุ่น ในระหว่างสงครามมหาเอเซียบูรพากองทัพญี่ปุ่นได้เข้ายึดครองอินโดนีเซียได้ระหว่างปี พ.ศ.2485-2487 กองทัพญี่ปุ่นพยายามเอาใจชาวอินโดนีเซียด้วยการปล่อยตัวผู้นำทางการเมืองที่ถูกทางการฮอลแลนด์คุมขังไว้ ([http:// www.1.mod.go.th](http://www.1.mod.go.th))

ด้วยเหตุการต่อต้านการล่าอาณานิคมดังกล่าวทำให้นักศึกษาและชาวอินโดนีเซียบางส่วนต้องลี้ภัยเข้ามาอยู่ในประเทศไทย แต่ที่ถูกบันทึกว่าเป็นกลุ่มมุหัมมะดียะฮ์มีทั้งหมด 4 ท่านด้วยกัน

3.3.2.1 โต๊ะครู อะหมัด วะสุฮาบและบทบาทการฟื้นฟูอิสลาม

โต๊ะครู อะหมัด วะสุฮาบ บุตร อับดุลхамิด ท่านได้ทำการศึกษาที่ปอเนาะเปเรเซ็นตรีน เมื่อเรียนจบ ได้อพยพเข้าตั้งถิ่นฐานในกรุงเทพฯ ราวปี พ.ศ. 2450 ช่วงแรกท่านได้มาอยู่แถวถนนตศุเหราอัลอะดีก ท่านได้เข้ามาอยู่ประเทศไทย อายุราวๆประมาณ 20 ต้นๆ ช่วงแรกพักอยู่แถวถนนตศุเหราอัลอะดีก ภายหลังย้ายไปอยู่บางกอกน้อย ท่านกำเนิดราวๆ ปี พ.ศ. 2426 ที่เมืองบะนังกะเบาประเทศอินโดนีเซีย ท่านได้ทำการเผยแพร่สุนนะฮ์คนบางกอกน้อยได้รับการเปลี่ยนแปลง จากการปฏิบัติที่ผิดหลักการศาสนาสู่นะฮ์สุนนะฮ์ แต่ก่อนมุสลิมแถวบางกอกน้อยมีความเชื่อที่ผิดๆ อยู่มาก เช่น แขนวนตะกรุด อาซิมัด ทำซิริก เป็นต้น จนกระทั่งคนที่อัลอะดีกและคนบางกอกน้อยเปลี่ยนเป็นกลุ่มสุนนะฮ์ทั้งหมด ในขณะที่ท่านไปอยู่บางกอกน้อยชาวบ้านก็ให้ท่านสอนอัลกุรอานเด็กๆ สอนได้สักพักใหญ่ๆ ท่านก็เริ่มสอนวิชาอื่นๆ เสริมไปด้วย บางทีเป็นวิชาอะกีดะฮ์ที่ถูกต้อง บางทีภาคปฏิบัติ และสอนให้รู้ถึงสิ่งที่ไม่ใช่อิสลาม ต่อมาก็มีการต่อต้านของชาวบ้านในการสอนของท่าน จึงเกิดมีการปะทะความรู้กันอย่างรุนแรงในเรื่องศาสนา ท่านก็ต้องหยุดทำการสอนที่บางกอกน้อยระยะหนึ่ง ต่อมาชาวบ้านก็ได้ถามความจริงกับผู้มีความรู้ชาวอาหรับ หรือคนอื่นๆ ที่มาจากต่างชาติ ในเนื้อหาที่โต๊ะครูสอน ปรากฏว่าสิ่งที่โต๊ะครูอะหมัด วะสุฮาบสอนนั้นเป็นความจริงตรงกับศาสนาอิสลาม ชาวบ้านก็เชิญครูมาสอนอีกครั้งหนึ่งจนแนวคิดสุนนะฮ์ได้กระจายไปทั่ว ท่านได้มีลูกศิษย์มากมาย แต่มีศิษย์เอกอยู่สองคน คือครูอิสมาอีล อะฮ์หมัด และอาจารย์ดิเรก กุลสิริสวัสดิ์ ทั้งสองก็มีบทบาทในการฟื้นฟูสุนนะฮ์ในกรุงเทพฯ และภาคใต้ด้วย (มูรีด ทิมเสน ,2551 : 44-48)

3.3.2.2 โต๊ะครูอับดุลเลาะ อามีนีย์ และบทบาทการฟื้นฟูอิสลาม

โต๊ะครู อับดุลลฮุ อามีนีย์ กำเนิดราวปี พ.ศ. 2445 ท่านมีอายุราว 25 ปีได้เข้ามาตั้งรกรากราวปี พ.ศ. 2470-2480 ที่บ้านคลองดิน หมู่.4 ตำบล นาเคียน อำเภอมืองจังหวัดนครศรีธรรมราช และท่านก็ได้เปิดปอเนาะทำการเรียนการสอนที่มัศยิดมูวาฮิดีน ซึ่งทำให้มุสลิมดำเนินชีวิตการเป็นอยู่ในรูปแบบศาสนาอิสลามหมู่บ้านหนึ่งในจังหวัดนครศรีธรรมราช

จนกระทั่งท่านได้ผลิตลูกศิษย์ลูกหามากมาย ปัจจุบันกลายเป็นโรงเรียนอัลมูวาอิดีนบริหารงานโดย อาจารย์บัสรี คารากัย (ร็สมี มะห์มูดีย์, 2536 : 26)

นายอับดุลลอฮ์ จงกุลบาน ให้สัมภาษณ์ว่า “โต๊ะครูอับดุลลอฮ์ อามีนีย์ ได้มาในราวปี พ.ศ. 2470 โต๊ะครูอับดุลลอฮ์ อามีนีย์ ท่านมีชื่อจริงว่า ยะโกบ ตานาแม เป็นคนอินโดนีเซีย ได้หนีภัยทางการเมืองในประเทศอินโดนีเซีย หลังจากเหตุการณ์การล่าอาณานิคมของชาติตะวันตก โต๊ะครูอับดุลลอฮ์ อามีนีย์ อายุประมาณ 25 ปี ซึ่งเป็นเด็กหนุ่มมาก รูปร่างสมส่วน จมูกโด่ง รูปหล่อ ท่านมาอยู่ที่ตลาดแขก อำเภอเมือง นครศรีธรรมราช พวกเขาได้ส่งท่านมาอยู่บ้านคลองดินเพราะยังไม่มีครูสอนศาสนา ปัจจุบันตั้งอยู่หมู่ที่ 4 ตำบลนาเคียน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ตอนแรกท่านมาบ้าน โต๊ะอะนุม ซึ่งเป็นผู้ใหญ่บ้านในสมัยนั้น และผู้ใหญ่บ้านสั่งให้โต๊ะมะมูด ซึ่งเป็นครูสอนศาสนาในหมู่บ้านทดสอบดูว่าเป็นคนแบบไหน โต๊ะครูมะมูดได้ทำการทดสอบเลยให้การรับรองว่าโต๊ะครูอับดุลลอฮ์ อามีนีย์ เป็นคนอาเล็ม (ผู้รู้ในหลักการศาสนา) ต่อมาท่านก็ได้ตอบปัญหาศาสนาเกี่ยวกับการอ่าน “อุซอลลี” ก่อนละหมาดแก่บอกว่ามันไม่มีในหลักคำสอนของอิสลาม และอีกหลาย ๆ ประเด็นที่ไม่มีในหลักการอิสลาม จนเป็นปัญหาความขัดแย้งในหมู่บ้าน พอท่านอายุได้ราว 30 ปี ท่านได้แต่งงานกับชาวตลาดแขก เชื้อชยันับ มีลูกด้วยกันทั้งหมด 7 คนย้ายไปทำสวนที่ บ้านวังก้อง ปัจจุบันตั้งอยู่ หมู่ 6 ตำบล กำแพงเขา อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช”

นายบัสรี รัชไซ ให้สัมภาษณ์ว่า “ในขณะที่ใช้ชีวิตที่บ้านวังก้องมีผู้คนจำนวนหนึ่งที่ไม่ชอบการสอนของท่าน เลยมีการต่อต้านอย่างหนัก จนกระทั่งมีการขโมยหนังสือเศาะฮีย์บุดคอรีย์และกิตาบอัลอุมของ อิหม่ามอัซซาฟิอีย์ ไปฉีกทำลาย โต๊ะครูอับดุลลอฮ์ มีความเสียใจเป็นอย่างมาก จนเสียดสีหนีออกจากบ้าน จะกลับไปประเทศอินโดนีเซีย แต่พูดภาษาไทยไม่ได้ พูดแต่ภาษายาวี (มาลายู) อินโดนีเซีย ตำรวจได้จับแก่เอาไว้ แต่แก่พยายามจะขัดขืนตำรวจเลยใช้ปืนตีแก่จนสลบสติไป มีพรรคพวกลูกศิษย์ตามหากันซุลมุนวุ่นวาย จนไปพบแก่ที่สถานีรถไฟวังวัว ตำรวจจึงนำกลับบ้าน

อับดุลลอฮ์ จงกุลบาน ให้สัมภาษณ์ต่อว่า “ต่อมาแก่ได้กลับมาอยู่คลองดิน ในขณะนั้นโต๊ะท่านขุน ซึ่งเป็นกำนัน ได้เปิดโรงเรียนปอเนาะสอนศาสนาขึ้นในปี พ.ศ. 2490 ปัจจุบันกลายเป็นโรงเรียนระดับประถม บ้านคลองดิน หมู่ 4 ตำบลนาเคียน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช และโต๊ะท่านขุนได้เรียกร้องโต๊ะครูอับดุลลอฮ์ อามีนีย์ ไปทำการสอนที่ปอเนาะของเขา โต๊ะก่อนามก็ไม่ยอมให้ไปเพราะชาวบ้านอยากให้โต๊ะครูอยู่ที่นี่ หลังจากนั้นไม่นานก็ได้ก่อตั้งมัสยิดมูวาอิดีน มีผู้คนบางกลุ่มได้เรียกว่ามัสยิด”พวกใหม่”จนถึงปัจจุบัน แก่ก็จัดตั้งปอเนาะขึ้นในมัสยิดสอนคนให้รู้จักสุนนะฮ์ที่แท้จริง ละทิ้งการทำงานที่บิดเบือนออกจากหลักการ

ศาสนาที่ถูกต้อง เลยมีมุสลิมบางกลุ่มรับไม่ได้ในการให้ความรู้ของโต๊ะครู अबดุลลอฮ์ อามีนีย์ ก็แยกตัวออกไปตั้งถิ่นฐานที่อื่น ปัจจุบันมีการพัฒนามาเป็นโรงเรียนศาสนาสามัญ ชื่อโรงเรียน อัลมุวาฮิดีน ท่านได้เสียชีวิตราวๆ ปี พ.ศ. 2526 หลังจากนั้นก็มีโต๊ะครูอมลี บุตร มะมูด กลับมาสอนแทนจนได้จัดตั้งและจดทะเบียน โรงเรียนจนถึงปัจจุบันท่านก็มีลูกศิษย์ลูกหามากมายกระจายกระจายทั่วทั้งในจังหวัดและนอกจังหวัดทั้งหมดล้วนมีอุดมการณ์ของมุหัมมัดดียะฮ์”

3.3.2.3 โต๊ะครูอะหมัด ลุฎฟีย์ และบทบาทการฟื้นฟูอิสลาม

โต๊ะครู อะหมัด ลุฎฟีย์ เป็นชาวสุมาตราประเทศอินโดนีเซีย ซึ่งเผ่าไทย ไม่เด่น ให้สัมภาษณ์ว่า “โต๊ะครู อะหมัด ลุฎฟี หลังจากจบการศึกษา อพยพมาจากประเทศอินโดนีเซีย เข้ามาประเทศไทย ช่วงแรกมาอาศัยอยู่บ้านตลาดแขก ท่านมีความรู้ทางศาสนา เรียกร้องผู้คนให้กลับไปสู่อัลกุรอานและอัลหะดีษ ท่านทำการค้าขายและตัดเย็บเสื้อผ้าไปพร้อมกับการสอนในบ้านของท่าน พอมีลูกศิษย์เพิ่มจำนวนมากขึ้น ก็ได้ย้ายมาทำการสอนที่มีสติญัดคิด จึงได้บูรณะมัสญิดวัดคิดขึ้นอีกครั้ง ปัจจุบันตั้งอยู่ ตำบลคลัง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ท่านเป็นครูที่มีบทบาทในการเผยแผ่สุนนะฮ์กับสังคมจังหวัดนครศรีธรรมราชมาก บางครั้งท่านได้เดินทางไปต่างประเทศเพื่อประชุมเรื่องราวของศาสนา ต่อมาหลังจากท่านเสียชีวิต ลูกๆ ก็ได้ทำการพัฒนาที่ดินมัสญิด ขึ้นเป็นโรงเรียนอนุบาล ดำรงศาสตร์ ซึ่งบริหารโดยสมาชิกในครอบครัวของท่าน ท่านมีลูกศิษย์หลายคน กระจายกระจายไปตามถิ่นต่างๆ ทั่วจังหวัดนครศรีธรรมราช”

3.3.2.4 โต๊ะครู अबดุลลาตีฟ ฮามีดีย์ และบทบาทการฟื้นฟูอิสลาม

โต๊ะครู अबดุลลาตีฟ ฮามีดีย์ เป็นชาวเกาะสุมาตราประเทศอินโดนีเซีย ตำราญ หมัดดาอี ให้สัมภาษณ์ว่า “โต๊ะครู अबดุลลาตีฟ ฮามีดีย์ ได้อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานที่ ตำบลท่าซัก อำเภอ เมืองจังหวัดนครศรีธรรมราชในราวๆปี พ.ศ. 2472 ขณะนั้นท่านอายุประมาณ 20 ต้นๆ และได้ทำการสอนที่บ้านของท่าน ท่านสอนภาษาอาหรับแปลภาษาอาหรับ และบางครั้งท่านสอนอาหรับแปลอาหรับ และแปลเป็นไทย ส่วนมากท่านสอนวิชาตัจญูวิด วิชาไวยากรณ์ภาษาอาหรับ วิชาว่าด้วยการแปลโดยใช้พจนานุกรมอัลมรบาวิ วิชาฟิกฮ์ของหะสัน บันดุง ตัฟสิร์ญะลาอัลยุน และมะตันอันญูรุมียะฮ์ เป็นต้น หลังจากนั้นท่านก็ได้ก่อตั้งมัสญิด อัลมุวะฮิดีนขึ้น และได้พัฒนาเรื่อยมาจนกลายเป็นโรงเรียน พัฒนาศาสน์วิทยา เลขที่ 10 ตำบลท่าซัก อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช บริหารงานโดย นายอินดี คารากัย ท่านมีลูกศิษย์ทั่วทั้งในจังหวัดและนอกจังหวัด ในยุคต่อมากลุ่มอิสสุนนะฮ์อัลมุหัมมัดดียะฮ์ก็ได้มีบทบาทในการฟื้นฟูสังคมมุสลิมในจังหวัดนครศรีธรรมราช”